

O FRANTIŠKU MUZIKANTOVI

František byl zaměstnán ve staré vinárně Rokoko už na dvacátý rok. Hrával tam na housle od desáté do tří ráno, někdy i déle. Zprvu jej doprovázel na klavír kulhavý a přihrblý Steiner, ale ten zemřel. Na jeho místo nastoupil nějaký 5 konservatorista s dlouhými vlasy a vodnatýma očima a František ani nevěděl, jak se jmenuje. Musel být na konservatoři dlouho, neboť s ním hrál už pátý rok. Zato každý den, když se ráno rozcházel, říkával Františkovi, že kdyby neměl před poslední zkouškou, že by dávno odešel, poněvadž mu ústav 10 není dosti moderní.

František žil u jedné paní na předměstí. Na ožení neměl jaksi času; vždyť lidé se nejvíc milují večer a to on už od sedmnáctého svého roku hrával. Nejdřív v kino, potom ve 15 vinárně. Byl by si vzal sklepnici Štefku, ale pán mu to rozmluvil. Nekouká pryč z toho nic dobrého. Měl totiž strach, že by jej mohla Štefka s ním okrádat. Tak si ji nevezal a Štefka brzy odešla z vinárny. Zůstal tedy sám. Někdy k ránu potkal na ulici unavenou Štefku. Zprvu bral ji k sobě, ale když si navykla čekat na něj pod rampou divadla, začal ji odpuzo- 20 vat, neboť býval velmi uhrán.

V Rokoko bývalo rušno. Sklepnice běhaly stále s novými lahvemi, hosté přicházeli, odcházeli, bylo mnoho křiku a zpěvu, zvláště důstojníci dovedně břinkali ostruhami a skle- 25 ničkami. Ke dvanácté začali tančit. K tomu byla zvláště upravena místnost vzadu lokálu. Byla tuze nízká a kouř se tam válel jako koule v kuželně. Františka tam volávali, a on jsa bez klavírního doprovodu, musel tak přitlačovat na svůj šmytec, až z něho žíně lítaly. Párky se tam točily, všechny nesmírně veselé, a stále na něj volaly: »Jen veseleji, jen 30 do toho!«

Sem tam některý dal si zahrát sólo. Potom zaplatil Františkovi zvlášť; některý i padesátku hodil mu na tácek. Můj bože, vždyť ve veselosti dovede být člověk štedrý!

František hrál jen nazpaměť. Nějakou tu novou písničku 35

vždycky pochytl. Některé písničky hrál už snad tisíckrát. To mu prsty samy jezdily po houslích a František díval se na pány, kteří pijí, a na dámy, které se smějí, nebo myslil si na svého strýce, který je v Americe a má prý miliony dolarů.

5 Hrával také tak zvané »tonstücky«, kterých uměl asi dvacet, a všechny je pletl dohromady, což ale nevadilo, neboť byly všechny stejné sentimentální melodie. Tu si vzpomínal, jak byl mlád, když je hrál poprvé, nebo počítal, jak asi dlouho bude to ještě trvat, než se zavře. »Tonstücky« měly pomalé

10 tempo, pijáci při nich slzeli a František jimi znetrpělivěl a zdálo se mu, že je tam mnoho kouře.

Někdy se přiházely nepěkné scény, ale jej nijak nerozčilovaly; byly tu tak časté, jako když někdo upadne na ulici. Jen míval obavu před zuřivými opilci, neboť jednou jeden po něm hodil lahví. A tak hrával po dvacet let, jeho černý, ofrakovaný kabát třepetal se jako ponurá střízlivost uprostřed výskotu a zpěvu, bujně veselosti. Tak si zvykl na ty veselé tváře, že lidi, které odpoledne potkával (neboť dlouho spával), zdáli se mu býti smutní, i když měli tvář docela všední a

20 nezachmuřenou.

Jedenkrát se stalo, že se vytáhlý konservatorista ho zeptal:

»Františku, co děláte zítra odpoledne?«

»Nic,« odpověděl, když marně přemýšlel o tom, co by dělal.

25 »Je teď zima a není ani kde jít,« pravil jako na omluvu.

»Byl jste už někdy v koncertu, ve skutečném koncertu?«

»Myslím si, že skutečné koncerty bývají jen večer. A to já přece nemám kdy.«

Konservatorista se shovívavě usmál.

30 »Zítra je jeden skutečný koncert odpoledne. Mám na něj volnou vstupenku. Ale poněvadž mám jednu holku v práci a ta zítra bude sama doma, tož vám ten lístek dám.«

Usmál se a ukázal řadu žlutých zubů. Potom vytáhl notes a z něj vyndal červený lísteček.

35 »Hrají Fibicha, Foerstra a Debussyho. Ten poslední, to je moc velká moderna. To něco uslyšíte. To se budete divit. Člověk by přitom až plakal.«

Konservatorista sice nikdy ani v nejmenším nebyl náchylný k pláči, ale což, — o pláči lze vždycky mluvit při umění.

»Víte, to jsou velicí umělci. Oni tvoří nové světy. To jsou muzikanti známí na celém světě. No a vy jako muzikant můžete se též na ně jít jednou podívat.«

A žluté zuby odkryly se ještě víc.

František si lístek vzal; proč by se nepodíval na muzikanty světa? Dokonce stal se malinko zvědavým na to, jak asi ta hudba bude vypadat bez kouře a skřeku. Ostatně nemá bez-

toho co dělat odpoledne a do osmé bude dávno po tom. A také šel. Bylo to ve velkém sále v Representačním domě. Přišel tam dosti skoro a díval se. Oh co lidí tu tiše chodilo a významně očekávalo. Muzikantů sedělo na podiu víc než v kterékoli vojenské kapele. To jsou ti, co hrají hudebníky světa, myslel si František a byl by jim záviděl. Ale slyšel, že nemají ani čtvrtinu jeho příjmů, a proto čekal, co tak asi dovedou.

Potom přišel kapelník, který se uklonil, jako by všichni se kláněli jemu, a začali. Františka zprvu bavilo, jak máchají houslisté stejně pažema, ale brzy jej to omrzelo. Byl jaksi hanebně podveden svými ušima, které už tolik slyšely jeho jalové muziky, že uzavřely se před každým tónem. Hrával-li ve vinárně, nikdy nemyslel na to, co hraje. Jeho hraní sídlilo jen v jeho prstech. Hosté byli veselí a ochotně vše přijímali za veselé. Tu to bylo k smrti nudné. Nikdo se nesmál ani nezpíval a ta hudba, hudba světových mistrů, ta už teprve nemohla dojít k Františkovu srdci. Vždyť on už ho ani neměl. Bylo rozprodáno dvacet let po kouštíčku v červeném vínu vinárny Rokoka. Vždyť on už ho ani nemohl mít; — bylo by dýkou a ne srdcem. Baval tolik jiné svou muzikou, že tato hudba jej už nemohla ani bavit. Velká pokoření životem nejsou ani bolestná. Jsou jen pustá a prázdná jako zákulisí po představení.

Okolo něho stálo plno mladých lidí, kterým hořely tváře. Jak je to krásné! šeptali a viděli nebesa otevřená. Bylo tam i několik studentů, kteří se učivali pod lucernami a sem došli se jen švindlem. Ale těm oči se svítily a byli bohatí jako

králové. František se nudil a myslel si, že Štefku dnes zase odežene, poněvadž slyšel, že chodí s jedním nakaženým vojákem. Potom se mu chtělo spát a dlouze zíval.

Nějaký nadšený posluchač jej uviděl a zasyčel:

5 »Dřevo!«

Když byl konec, davy tleskaly a tleskaly. Mnohým lidem zdálo se, že nemají jedno srdce, ale dvě a že obě vběhla jim do rukou a že je nutno jimi o sebe křesat z děkovné radosti.

František ale nasadil si klobouk a šel pomalu do Rokoka.

10 Zvolna tam povečeřel a myslil si na umělce, kterým se tolik tleská a kteří nemohou se ani tak navečeřet jako on. Potom přemýšlel o těch světových umělcích a uznal je za humbug. Naladil si housle a šel klátivým krokem do lokálu. A jeho krok podobal se tomu kroku tisíce mrtvých, kteří chodí kolem

15 nás, uklánějí se a zpívají, kteří zemřeli, abychom my se smáli, a kteří si dávají svou smrt zaplatit papírovými desetikorunami.

JARNÍ DEN

Šly po úzké polní mezi za městem. Jedna byla v šedých kostkových šatech a zdála by se přísná, kdyby ji slunce neučinilo pokornou. Druhá byla oblečena radostněji. Slovácký šátek se jí vzdouval na zádech a ona celá, olichocená jarním větrem, radovala se nad svými pevnými prsy, nad svým rozvlátým vlasem a nad jarním dnem. Ta také mluvila:

»Tak ti, Toničko, seděli jsme až docela vzadu v salónku a nikdo tam neviděl. Tiskl mi stále ruku a oči měl jako oheň. Vykládal mi moc věcí, že prý studuje na vysoké škole v Praze, ale že celé studium nestojí za nic. Až prý doroste, že všechno rozboří, protože musí se to postavit znovu. Je prý to od základů prohlodáno.«

»A co chce stavět znovu, Máňo?«

»No, — — — všechno. Hlavně prý mravnost a slušnost. Jej, — ten ti mluvil neslušně, ale že, — vypadal přitom docela slušně? Měl moc hezkou kravatu a povídal, — povídal, — hihihí, —« Máňa se rozesmála a pro smích nemohla dořící.

»Co povídal?« tázala se Tonička dívajíc se do země.

»Že prý nejmrvnější by bylo, kdyby lidi chodili nazí. Nazí říkal, Toničko. Že prý za měsíc by zmizely všechny nestoudnosti a svět by byl tak čistý jak za časů Adamových. Víš, kdyby mi to říkal někdo jiný, tak bych ho plácla a jakživ bych s ním nemluvila. Ale on mluvil jako když tiskne. Zdá se mně, že jsem se zapomněla červenat, jak pěkně to říkal.«

»Ale Máňo, — vždyť jsi byla červená, hned jak jsi jej spatřila.«

»Tak, — ty jsi to viděla! A já myslela, že máš oči jen pro Pepu Novákovici.«

Tonička podívala se přísně na Máňu a ta honem ucouvla.

»Ale hlavní, co mi povídal, bylo, že prý by chtěl probojovat si čistý názor na ženu. Říkal, že my ženy jsme hrozně nešťastny v dnešní době. Že prý je v módě emancipace žen a to že je na ní nejhroznější vražda. Okrádá prý se o své ženství a vtloukají se jí do hlavy suchopárnosti, které z ní činí polovič-

ního muže. Hlavním ukolem ženy prý je milovat a rodit děti. A Toněnko, — sňatek vůbec neuznává, to je ti neznaoboh! Ale říká, že láska, víš, i taková ta smyslná, — je čistá jako nebe; lidé si ji učinili hříchem, aby je víc dráždila, neboť prý jsou tou kulturou unaveni. Největším zákonem na světě je, aby každý dělal dle toho, jak chce jeho srdce. Vše ostatní prý je hřích a špatnost. Milujeme-li, tak máme milovat a dávat plnou náručí. Nedbati na nic, neboť dbáti na jakousi dnešní slušnost znamená prodávati se. A víš co ještě říkal? Že prý milovat nutno nerozumně, — doslova nerozumně. Rozumná láska prý je jako rovnice o dvou neznámých. Lidé prý teď nahradili srdce rozumem a proto jsou vyschlí a ubozí. Ještě děti prý má rád. Ty dosud rozum nepokazil.»

Máně padal šátek s ramena. Uchopila ho jako prapor a zamávala jím. Po stranách mezi do daleka bylo viděti lidi, pluhu a koně. Západní slunce ozařovalo i konce obzoru, takže i poslední oráček byl viditelný, jakoby ze dřeva vyřezávaný, nakloněný nad zemí, do které ryl svým pluhem.

»Potom,« pokračovala Máňa, »mě prosil, abych s ním šla na chvíli do zahrady. Že prý je krásná noc a on chce mi říci slova jako nebe. Nechtěla jsem, Toněčko, — ale on mi řekl tak pohrdlivým hlasem: „Bojíte se, slečno?“ — že jsem šla.

Tam mě objal a řekl mi, že mě miluje. Oh ten mě políbil, — žádný nikdy mě tak k sobě nepřitiskl! Tam mi řekl, že mám utéci z domu. Že by mě mohli dobře vychovat, — a on že by nade mnou zaplakal jako nad osekáným stromem. Mám-li jej ráda, že to pro něj udělám, poněvadž prý jsem mladá a nedám se řídití zeschlým rozumem vypráhlých srdcí. Že jednou mi pošle dopis s fialovou obálkou, což znamená, že pro mě už jede. Den nato mě unese. Odjedeme do Švýcarska; jeho přítel má tam nějaké statky a jsou mu k dispozici. Vzal mě za ruce a prosil mě, abych mu to slíbila.»

»A co ty?« tázala se Tonička stísněným hlasem. Máňa zamávala šátkem.

»Nu já jsem mu to slíbila. Vždyť má pravdu, — vždyť ho mám ráda. Je tak silný a má oči černé jako uhel.«

»A utečeš s ním, Máňo!«

»Uteču, uteču, Toničko, — můj bože, jak je dnes krásně! Už je tady jaro, vidíš, — travička se zelená a na olšovických vrších kvetou třešně. Je tak čistý a upřímný, — půjdu za ním i na kraj světa. Na jaře je i na kraji světa krásně. A nemám pravdu?« 5

Tonička se zamyslí. Měla těžké, skoro kovové vlasy, a když sklonila hlavu, jako by o sebe zazvonily.

»Máš pravdu, Máničko,« zašeptala a dívala se k olšovickým třešním. A v jejích očích také se rozkvetly dvě třešně bílé a růžové jako její čelo. 10

Čas plynul, ale Máňa nezmizela. Ale stalo se, že za čtrnáct dní jedné deštivé noci zmizela náhle Tonička a její maminka plakala nad její prázdnou postýlkou a její otec křížoval dlouhými kroky podlahu, až byla celá ukřížovaná. 15

Když potom se za pět roků Tonička vrátila, přišla zase v šedých šatech. To už Máňa, revolucionářka, byla vdaná a měla dvě děti. Její muž, — ah, byl to právě ten, který si ji chtěl unést, sestříhl si trochu své dlouhé černé vlasy, protože měl strach, aby mu brzy nevypadaly. 20

Tonička byla tři neděle doma. Její otec ani matka nevyšli po celou tu dobu z domu. Tonička též ne. Nenavštívila ani Máňu; bála se, že by ji oslovila nejistě anebo že by byla příliš rozpačitá, kdyby ji potkala na městě. 25

Za tři neděle odjela zase někam do Vídně. Když šla na nádraží, několik lidí se za ní obrátilo a řeklo si: Vidíte, — to je ona! 25

A byl tenkrát zase jarní den a na olšovických stráních kvetly panenské třešně.

Dnes celý svět je jedno pole o žních. Na něm u meze je červená maminčina sukně, aby ty dvě děti, co si na ní hrají, byly v teplé světničce. Mají spleené copánky, nepatrné tvářičky, ruce od hlíny. Nikdo by neuhodl, že jsou tu na úřední cestě.

Žně. Zlatý talíř s modrým kloboukem. Je dusno. Děti si hrají: hadřík a kvítko. Nevím, jak všechna kvítka se jmenují, protože nevím, jak všechny děti se jmenují. Tatínci a maminky hrbí se v polích jako svežené kupky sena. Kdyby jsi si do nich lehl, — tak by ti napadlo věci, až by hlava rozbolela.

Šli jsme z města a bylo odpoledne, když jsme se zastavili u dětí. Byly hrozně nepatrné, že jsem je hned zpozoroval. Myslíte, že jsou to děti? Moji přátelé si to všichni mysleli, ale já jsem poznal neklamně, že je to *odvodní komise*.

Tak se stalo, že co já jsem se díval na děti, ostatní koukali na žací stroj »fy Kovařík, Prostějov«. Bylo kolem něho zlatého prachu, jako by to byl sám Pánbůh. Ale štípal do krku. Kolečka se v něm otáčela. Hned nahoru, hned dolů.

Dámy z města měly bílé šaty. Proto mladý strojník musel něco udělat s rukama. Šel opravit stroj. Když ale předstoupil před nás, — bodlo ho v zádech. Zašel zase za kulisy a myslel si, že není žádný herec. Ostatně měl smutné oči a děvčata nám říkala, že je vdovec. Smutné oči se ale nedívají pořád smutně.

Vlály jak dva prapory a říkaly:

Moje!

Jenomže jsem nevěděl, platí-li to těm polím, nebo ženě, která zpívala a kladla svrchu do stroje náruče obilí. Moji společníci usuzovali, že je to navýsost nezdravé.

Potom je to všechno omrzelo, obrátili se a uviděli děti. Myslím, že je neviděli tak nepatrné jako já, protože se nepodivili.

Đívky před sňatkem rády hladí děti. Moje přítelkyně (té si strojník obzvláště všiml) měla jednu ruku volnou a učinila tak.

Ale co se stalo!

Děti se schoulily tak, jak to dělávají na noc jedna kvítka v zahradě u mojí stařenky. Proměnily se v broučky ztrnulé dotekem prstů. Dva bílé oblaky na nebi se zastavily, jaké ticho nastalo. A já přece jsem slyšel, jak jí zašeptaly: 5

»Neschopná!«

Hrozně jsem zesmutněl. Nesměl jsem jich ještě pohladiti. Řekly by mi totéž. Nejsem ještě dosti vysvěcen. A potom: nemám dosti let. Svět se se mnou zatočil teprve dvacetkrát a ještě se mi málo točí hlava. 10

To jsem poznal a ustoupil jsem zahanben. Já totiž jsem všude rád první.

Potom jsme odešli do jakési stinné zahrady. Ona byla veselá — až jsem se divil. Nepoznala, že ji neodvedli. Můj bože, jak to bylo dobře! K smrti by se uplakala, — neboť ona přese 15 všecko má také hrdinské srdce. O těch největších neštěstích člověk neví. Kdybych jí to byl řekl, — tak by mi byla odpověděla: »Za čtyři neděle.« Myslí, chuděrka, že každý se jí ptá, kdy bude mít svatbu.

Seděli jsme na okrájených trávnících. I zídka tam byla. 20 Zídka se studenýma nohama. Nevěsta objala si rukama kolena. Vykládala mi o lásce. Vila nad městem, bílé záclony, vázy, kvítí, cesty po moři, cizina, vše, co si člověk může pomyslet...

Ale láska dává to, na co si člověk nemůže pomyslet. Nej- 25 moudřejší maličtí, nechte nás přijít k vám! Ta zeď mi stoupla zrovna na srdce.

Přál jsem si býti Panem Ježíšem aspoň na jednu minutu. Nestalo se tak. Byl jsem proto dlouho smuten. Měl jsem ji rád. Tenkrát ještě všechno spalo a my jsme byli napolo děti. 30

Večer vrátili jsme se do města.

Všude, kde bydlím, mám okno zrovna do nebe. Šest nocí potuloval se po něm měsíc. Sedmou noc jsem poznal, že je to meč ohnutý na srdci.

Nespím samou radostí. 35

Rozmlouvám se svaly. Dobrá znamení chodí ke mně otevřeným oknem. Brzo půjdu zase k odvodu. Třeba už budu

lepší. Třeba už budu tak dobrý jako tatínci a maminky, co mají děti a sukni červenou. Děti se na mě usmějí; nebudou se ostýchat a přijmou mě jako bratříčka. Budeme si hrát celé odpoledne s hadříkem a pampeliškou. Večer, když půjdu do-
5 mů, zašeptají:

»Jsi odveden, chlapečku!«

Pak budu voják u největší armády. Budeme mít nad sebou prapor modrý se sluncem a hvězdami. Mnoho krve poteče. Celý svět bude červený jako veliká mámina sukně prostřená
10 na nebi. Všem nám bude jako dětem, protože nebe už bude zralé a budou na něm žně. Andělé nám pomohou svézt z něj úrodu do stodol.

SESTRA

Moje milá, tys docela jako Panna Maria, protože z lásky se nám narodí dítě. A zatím co ještě je schováno pod tvým srdcem jako zvoník pod červeným zvonem, povím ti jednu z tisíce příhod. Říkají, že kolem těhotných žen mají se stavět jen krásné věci; ale já postavím vedle tebe věci smutné a odevzdané jako ošoupané židle v zapadlém hotelu, protože naše děti se nerodí pro svou krásu, ale pro spásu celého světa. 5

*

Byla to moje sestra, která, když byla dítě, podobala se všem květům. Nevím, jak se děti jmenují, protože nevím ani, jak se všechny květy jmenují. Hrávala si s hadříčkem a cívkou. Ach, to je nebezpečné pro děti! Chudé děti mají příliš velkou fantasií. Chudé děti dovedou dělati zázraky. Hadříčky a cívky dovedou být anděly, vojáky i nejkrásnějšími pannami. 10 15

Ale po městě chodí žebráci. Jsou to chodící komíny a oči mají jako kouř. Sestřičko, ve všech pokojích je zima, když je nám šestnáct let, když nechceme ani andělů, ani panen. A abychom mohli chtít vojáky, je třeba mít hodně teplé a červené rty, nožky ostré jako šavle a prsa jako dvě hvězdy. 20

»Slečno, já bych vás třeba doprovodil.«

Na světě jsou dvě místa: domov a taneční místnost. Taneční místnost se točí tak rychle jako svět, je tam mnoho kouře, krásy a mužů s hořícíma očima. Domov je okno, rozvrzaná postel, dvě žluté mamčininy ruce, které vzdychají. 25

»Doprovodte mě domů, pane!«

Sestru by to bolelo. Člověk se vždycky rád dá doprovodit z lepšího na horší.

Voják, noc a děvče. Sestro, této noci ještě se dějí zázraky. Vezměte jej do svých rukou, a stane se z něj buď cívka nebo panenka s modrýma očima. Ale to je všechno marné. Jdeme z lepšího k horšímu. 30

Vojáku, vezměte mě vy do rukou!

Vojáku, — hrejte si!

Viděli jste ženu, která není podobna ráně? Já ji nikdy neviděl. Takové ženy nejsou. Podobají se ranám, protože milují nože. Milují nože, protože než zčervenají krví, svítí víc než všechna slunce a měsíc dohromady. Dospělé lidi však na světě všechno omrzí. Omrzí je i slunce a měsíc dohromady. Viděl jsem ženy, které se podobaly dospělým lidem.

Sestřičko, to je smutné, plakat pod plynovou lucernou. Malíři vás dnes už nevymalují.

10 Voják říká: »Slečno, kdybyste mě neměla ráda, dal bych vám 20 Kč!«

Sestra říká: »Já už vás nemám ráda, vojáku, ale všichni lidé to dělají!«

Potom uplynulo několik roků. Každý rok měl 52 týdnů a 15 365 dní. Na konci každého týdne byla zábava a na konci každého dne domov. Ostatní patřilo šicimu stroji a žaludku.

Jednou v neděli přišel dělník. Měl černý klobouk a chlu-
paté ruce. Řekl sestře:

»Vezmu si vás za ženu!«

20 Sestra se podívala na hadříčky a cívky. Potom ho vzala pod paždí a odvedla daleko za město. Za městem v polích stoupla si sestra mezi obilí a nebe.

»Jsem nemocná,« zašeptala.

»Aspoň nebudeme mít děti,« odvětil dělník smutným hlasem,
25 chtěje ji potěšiti.

Sestra si jej asi vzala za muže, protože neplakala, když ji bil. Sedávala u okna a myslila si:

Život je jenom velké přicházení věcí. Věci přijdou a věci odejdou a člověk je to, co stojí mezi nimi.

30 Pod okny hrály si tenkrát děti a štouraly prstíčky do nebe. To ještě sestru bolelo. To ještě ji přimělo k tomu, že neřekla své myšlenky o životě nahlas. A potom: já se narodil a křičel jsem v kolébce tolik, že by to nikdo nezaslechl, ani já sám.

Ale stalo se, že přišel k nám ďábel. Odvedl nám sestru a 35 chodil s ní celé dva roky po ulicích, barech a kavárnách. Ani o Štědrém dni ji nepustil k nám. Vodil k ní sta lidí, kteří ji učili nové filosofii.

Kdysi se setkala má sestra s nějakým básníkem. Platil za ni absint a dával si vypravovati od ní její příběhy, zapisuje si je do knížky v kožených deskách.

»Milá přítelkyně, měla jste těžký život, povězte mi o svých bolestech a radostech!«

»Nehleďte na mě tak soucitně, pane! Dělá to dojem, jako bych byla nešťastna. Jaká sentimentalita! Jen obtloustlá psychologie se domnívá, že utahané ženy a staré kurvičky jsou tvorové trpící. Jak vidíte, jsem docela klidna. Jsem klidna jako celý svět mimo vás. Zdá se, že vás to mrzí. Lidé mají rádi svůj vlastní soucit, poněvadž předpokládá cizí bolest. O bolesti může mluvit, kdo se řízl do prstu a nemá večer co dělat. Rána o bolesti nikdy nemluví, protože ta jí už necítí. Ostatně to, co musí být, to už je nám jedno.«

Básník se na ni podíval a zpozoroval, že je mrtva.

»Vražda,« řekl si a odešel rychle do města. Město bylo plno vývěsních tabulí, lidí a automobilů. Mnoho mrtvých, kteří ještě nebyli pochováni, chodilo sem a tam. Vývěsní tabule byly polepeny od vrchu až dolů plakáty: kino, koňské dostihy, divadla, schůze a tance. Byly to Sirény, které se svíjely na nárožích a zpívaly.

Básníkovi bylo hrozně zima a cítil, že zapomněl všechny své básně. Když zdvihl si límec a zahodil zápisník s koženými deskami, poznal ke své radosti, že je obyčejný člověk. Obyčejný člověk má jen jedinou touhu: zachránit život. Nemeškal a napsal:

VYHLÁŠKA

V tomto městě byla zavražděna žena. Zjistilo se, že byla oloupena o srdce, oči a ústa. Její mrtvola byla roznešena do všech domů na celém světě. Pachatel musí být potrestán.

Živí všech zemí, spojte se!

Člověk

Vyhlášku přibíl na nároží třemi slzami: lásky, nenávisti a naděje.

Živí se sbíhají. Bílá oblaka, stromy a lidé. Celé náměstí je jediný hlas. Nebe a zem jsou dvě oči, které čtou.

5 A v té chvíli jsem se, má milá, do tebe zamiloval!

Řeč tvoje budiž: ano, ano, ne, ne!

CHLAPEC

Hřbitov.

Mrtvá jména a živé stromy.

Uprostřed nich chodí chlapec. V osmnácti letech je člověk nejstarší, protože miluje bolesti, kterých nemá. A chlapec si 5
myslí: aleje bříz na podzim podobají se umírajícím dívkám. Chtěl bych jednu z nich milovat. Bylo by to krásné a smutné. Bylo by to z jiného světa. Schovali bychom se do svých očí a tvrdý život by nám nemohl ublížiti.

Všechno, co lidé ohradili, má brány. Brána je boží myšlenka. 10
Hřbitov má také bránu.

Chlapec vyšel.

Jak je na světě široko! To je moře s nezměrnými hlubina-
mi. Tonoucí se chytá stébła a chlapec chytil se svých rukou.
Tenkrát už mu bylo dvacet roků a omládl. Vydal se po silnici 15
do světa. Měl s sebou uzlíček od maminky a prstýnek od milé. Sedával na mezi a divil se. Svět byl hotový zázrak a dal se držeti oběma rukama.

»Stůj!« vykřikl na něho komín kdysi navečer.

A tak octnul se ve městě. 20

Město podobalo se poraženému člověkově. Leželo nazad v černém údolí. Bylo poraněno mnoha ranami. Co okno, to rána. Některé rány byly světlé, jako když se v nich tančí, jiné byly smutné a blikaly v nich červené kahánky. Chlapec hledal známé, ale marně. Všichni známí v tomto městě byli 25
zavřeni v kriminálech.

Chlapec se rozhodl, že zůstane, protože byla noc. Ve městě je potřeba mnoho peněz. Chlapec prodal nejdříve šáteček, potom prstýnek a posléze svoje ruce jednomu pánovi, který jimi osm hodin denně se bavil. 30

Chlapci přitom na rukou narostly svaly, které mluvily mu do snů.

V špatně dlážděných ulicích s páchnoucími kanály a vyraženými okny spala lidská srdce. Chlapci se zdálo, jak by to bylo hezké, kdyby lidé vynesli je na ulici, seřadili je 35
do průvodu jako červené lampiony a šli s nimi po městě.

To by bylo krásné, tak někdy večer, před velkým svátkem.

Vzal si to tak do hlavy, že mu říkali chlapec i tehdy, když měl již pěkný počet roků přes mez vytčenou chlapectví.

Jednoho dne noviny zakřičely:

5 *Nebezpečný uprchl z vězení!*

A poněvadž byly zvyklé štěstí, neštěstí i strach odměřovati v penězích, dodávaly:

Na jeho hlavu vypsána odměna 30 stříbrných.

10 Mnoho domů se přepevně uzamknulo té noci. Ulicemi projížděly policejní hlídky a ospalí vojáci. Stromořadímí plížili se Jidáši a detektivové.

Té noci přišel Znamý k chlapci.

Zafukal na dveře.

Chlapec otevřel.

15 To bylo přijímání.

»Uprchl jsem dnes, protože se zítra musím narodit,« pravil tiše. »Přišel jsem ti to povědět, protože ty to už víš. Jen tomu, co víme, možno uvěřit.«

20 Chlapec řekl: »Čekal jsem. Prodal jsem svoji matku, milou a ruce. Koupil jsem za ně lásku k celému světu a životu. Je největší moudrostí chudoby býti bláznivý. Ty mi vrátíš ruce. Už budou moje. Budou tak velké a slavné, že jimi obejmou svět pro jeho nesmírnost. Budou tak dovedné a zamilované, že sestrojením tisíce drah, lodí, vlaků a aeroplánů učiní svět
25 malým jako mladou ženu, aby ji mohly obejmout pro její radostnou nepatrnost. Odkáží svým dětem nejkrásnější bohatství. Budou to mé chyby, které jsem udělal z lásky. Z nich nechť berou pokrm svého života. Neboť život není boj, ale přemáhání. Amen.«

30 Člověk byl sám, když domluvil. Znamý odešel neslyšitelnými kroky ke svému zrození.

Dveře se otevřely. Celá ulice vedrala se dovnitř, ozbrojená, rozezlená, s namířenými revolvéry a bodáky.

»Kdo jste?« tázal se šéf policie.

35 »Jsem muž.«

Všichni padli na tvář zděšení.

»Vstaňte, neboť narodil se Syn člověka,« pravil muž, ukazuje na komíny, ověncené hvězdami, a na tovární sirény, které zpívaly do svaté noci:

Narodil se Kristus Pán,
veselme se,
z růže kvítek vykvet nám,
radujme se!

5

Zorganisovali jsme se na základě nedostatku uhlí, svítiva, bytu, knih a blízcích se státnic.

- Ustaraní mládenečkové ze všech stran města přicházejí se
 5 zavřít do čtyř přemoudřelých stěn. Kroky se dají prodlužovat jako guma, ale přece jednou jsi u konce. Strážník s plnovousem udává přísný směr automobilům i tobě. Je nutno pro tuto chvíli vypěstiti v sobě klasickou důstojnost a odpovědně kráčet po zaprášených schodech. Zaskleny v černých rámech,
 10 visí tu vyhlášky všech možných abstinentisko-filatelisticko-sociálních odborů vysokých škol. Myslíme, že jsou to obrazy křížové cesty mladého člověka, je nám smutno, a přece se vděčně zastavujeme, abychom si je prohlédli a přečetli. Dnes jako včera a předevírem. Dnes po třicáté šesté.
- 15 V šatně odkládají se jen kabáty. Nic víc se tu nemůže nechat. Kdyby byly šatny podobny zelené louce, odložili bychom tu své mládí. Podobalo by se rybníku s lodičkou. Ale takové šatny nebyly dosud vynalezeny. Nezbyvá nám než táhnouti své srdce za sebou jako ocas. Jeho bouření nahradíme matematickým tikáním hodinek v kapse u vesty.
 20

Nyní se otevrou dveře a zmizíš.

- Individualismus je zajisté ohavná filosofie. Znamená to ukájení se sebou samým, t. j. duševní onanii. Ale tyto stěny nedají nikomu pocítiti slast kolektiva. Nejsou nic víc než provaz
 25 úporně tažený tichem. Jenom bílé listy knih hulákají. Zmizel jsem i já mezi třemi sty mladých očí, které padají z velikých výšek na černá písmena. Úhel dopadu — úhel odrazu.

- Krev tu koluje od podlahy a zastavuje se v hlavách. Je smíšena se špínou prken a s pachem starých knih. Naráží
 30 zevnitř na povrchy hlav.

Strop zatím pozvolna klesá. Každou minutu je o něco níže. My to vidíme a nekřičíme. Po dvouhodinném pobytu ucítíme, jak se dotýká vlasů, pokožky, hlavy. Dvě síly se střetnou. Vnitřní a zevní. Jedna závislá na druhé.

Strašlivý tlak.

Prask!

Poranění vycházejí na chodbu a léčí se půlkou cigarety nebo houskou za 50 halířů. Když se po uzdravení vrátí z polního lazaretu, dívají se chvíli upřeně před sebe. Zjeví se jim jejich milá a skrze ni jako oknem vidí březnový svět. Ale potom vše zhasne a oči počnou znovu padati a vystupovati. Poněvadž jsou tím plně zaměstnány, nezbývá než dívati se ušima.

Slyším nebe a slunce. Nebe je modré a slunce hoří.

Zacpu si uši dlaněmi.

Vytvořil se malý prostor, který okamžitě onemocněl.

Uši neposlouchají. Jejich funkce se převrátila.

Uši křičí z horečky.

Chlapci se učí k státnici.

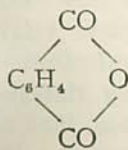
Státnice je úřední zjišťování a ověření předepsaných vědomostí, komisí k tomu konci zvláště stanovenou, za účelem dalšího pokračování ve studiích. K jejímu zdaru je třeba: 1. tříkorunového kolků a 2. kliky.

Chlapec je mladý člověk, který může snadno býti šťasten; k jeho zdaru je třeba lásky.

Sto padesát mladých těl krouží se jako střevo ve vnitřnostech síně. Knihy s koženými deskami a razítka jsou pracně stravovány. Nabotnalé hlavy srážejí se přetučením. Hlava stravuje nejen knihu, ale i plíce, ruce a břicho. Nohy se dosud brání a utíkají stále do nových a nových posic. A hlavy ssají a ssají.

Pijavice nasazené tělu.

Usucapio pro herede, zřízení nanejvýše surové a povážlivé. Tel-quel. Traversa T. Herbartovská apercepce. Jošt Moravský † 1411. Deriváty toluolu. Arteria fossae Sylvii (media cerebrealis). Pilořítka.

Encephalomalacia. Přímus farní. \sqrt{i}

Napětí směřuje ke stropu.
Na očích se dělají mastné skvrny jako na polívce.
A přece: musíš, musíš, musíš...
Sopka.

5

— — —
Ale jedna energie vyvolává druhou.
Tělo nesmí být zapomenuto. Zapomenuté tělo se mstí jako
odmítnutá žena.

10

— — —
Dveře se otevřely.
Ventil.

— — —
Vstoupila dáma, která se svléká před našima očima.
Všichni ji vidí. Přissála se do očí všech. Vypotilo ji pěti-
15 hodinné napětí milionů nervů.

Dáma se svléká; má lakové botky a prolamované
punčochy.

Vystupuje na stoly a prostor jí ustupuje.
Nad všemi.

20

Nahatá!

Ne nahá — nahatá. Nahatá jako na obrázcích v tříšestáko-
vých románech, které čtou nadržení panicové s chvějícíma se
rukama. Chlípá a frivolní. Spodničky s krajkami a podvazek.
Chmýří pod paždím a jeden vyčuhující prs. Namalované rty
25 a zvedající se nohy. Perverse.

Vzdych zkysl v sražené mléko. Tvrdá písmena poletují
vzduchem jako mouchy. Poučky nejspeciálnějších vědomostí
prohrabují se batistovou košilí. Nastal chaos, páchnoucí vy-
leženou postelí. Oči se ztopořují. Hlava vrhne, přeplněná a
30 opilá. Mládí se mstí, tělo se mstí, svaly se mstí, láska se mstí.

Louky a slunce jsme zabili, maminko!

Jsme vrahové a zavraždění.

Bože, odpusť nám naše viny!

Řád universitní knihovny zlaskavěl milostí boží a vložil
35 o $\frac{3}{4}$ dozorcí do rukou zvon, jímž radostně a nedočkavě po-
třepal, představiv si svou rodinu a kouř, stoupající z brambo-
rové polévky.

Řinčivý jeho zvon vyhodil nestydatou na ulici, rozbiv přitom okno, a jeho laskavá myšlenka v okamžiku vymetla všechno sviňstvo. Sál se zplaskl. Potom protáhnul se několikrát jako tahací harmonika, ustrnul v solidních rozměrech.

Studenti stali se lidmi.

Zelení andělé snášejí jednoho po druhém šedivým schodištěm. Dole je svěřují ulici, nohám a oblakům. V andělských náručích mladí mužové pozorují, že nemyslí na nic, což je uspokojuje. Na ulicích si uvědomují, že jsou šťastni.

Jsem sám.

Slunce svítí a je krásný březnový den.

Co se stalo, je zapomenuto. Není třeba ani přemýšlet, co se stane. Toto je cesta po nábřeží a této jsou oči, objímající vše. Bylo potřebí uvěznit deset hodin jarního dne, abys ve dvou zbylých pochopil nádheru života.

Stařenka s nůši.

Tramvaj čís. 4.

Dlaždice, vyhřívající se na slunci jako kočky.

Pohlaď je očima! Předou.

Frajer s vypláznutým obličejem.

Slečinka.

Česká filharmonie.

Žofín.

Živelná radost z konstatování fakta. Každý krok je dobré sousto. Je nutno důkladně vše prochutnat. Všechny věci procházejí srdcem. Je ticho a možno každého oslovit. Rty pískají vítěznou písničku. Knoflík se odepnul z vnitřní nutnosti. Se vším je uzavřeno přátelství.

Nábřeží se rozrostlo jako talíř. Oči jsou zvány na všechny strany.

Ne samým slovem živ je člověk, ale i chlebem božím.

Mladý člověk jde k obědu.

ILDA

Kostovi

I

Seděli jsme v hospodě a rozmlouvali o ženách. Dlouho
5 jsme už o nich nemluvili, rádi se považujeme za dospělé a
hodně vážnějších otázek. Snad právě proto jsme se nad oby-
čej rozvášnili a museli každou čtvrtou větu začít šeptem, neboť
na konci třetí jsme dle ohlížejících se tváří sousedů poznali,
že křičíme.

10 »U ženy je pozoruhodné,« pravil mládenec podobající se
filosofu po výtce theoretickému, »jak nesmírně mění se v místě
a čase. Muž mění se též, ale jeho změna je dle mého mínění
spíše přizpůsobováním se ženě. Muž ve všech dobách má
určité konstantní snahy, — žena je vždy naprosto jiná. Její
15 portrét se nejlépe obráží v literatuře. Všimněte si na příklad
typu dekadentního, — ženy-běsa, a porovnejte ho s dnešním
typem ženy, který má do sebe mnoho hamsunovského. Jak
jsou si rozdílní! Je ovšem otázka, zda básníci ženu malují,
nebo tvoří. Ale byť by i sebevíce tvořili, vždy musejí brát
20 cosi ze skutečna pro své fikce. Snad ženy dovedou nejdokona-
leji obrážeti v sobě svou dobu. Věčně se omlazují, věčně se
mění, aby mohly lépe unikati ruce mužově, která stále stejně
po nich sahá.«

»V lecčems má pravdu,« příkyvoval chlapík vypadající spíše
25 na filosofa praktického. »Onehdy mi jedna holka — právě
v nejroztomilejším okamžiku v náruči vzdychla a zadeklamo-
vala:

Jsou snad muži loupežníci? — To se dřív nestávalo.«

30 »Mýlíte se,« pravil třetí. »Žena je věčně táž. Každá doba
však všímala si na ní jen určitých vlastností. Právě těch, kte-
rými se chtěla opít. Nebylo ještě doby, která by ji obsáhla
v celku. A nebude ani té doby, bude-li se příliš o ženě přemýšlet. Neboť nepochopíš ji v celém jejím smyslu, — protože
je zázrak. Právě jako všechny ostatní věci na tomto světě.«

Snad kvůli těmto slovům zvedl hlavu černovlasý mládenec, který až dosud nervosně mlčel nad svojí sklenicí, a začal nám bez jakéhokoliv úvodu vyprávěti tuto příhodu o ženě, která se jmenovala Ilda.

*

Jako voják dostal jsem se za války na Černou Horu. Uby- 5
tovali nás v Plevlje, městečku mezi horami. Bylo to v zimě
a všude bylo plno sněhu. Vše tonulo v mlhavé běli, jen na
ulicích byly podél domů vyšlapány úzké, špinavé chodníčky.

Byla to smutná štace. Vlhko tu bylo jako v jeskyni, lidé 10
nás nenáviděli a báby do nás zezadu střílely. Mužů tam (mimo
několik prastarých Turků) nebylo. Všichni toulali se jako ko-
miti po okolních horách, a vešli-li tajně do města, tož jen
proto, aby nám způsobili nějakou neplechu.

My jsme jen čekali a čekali, sami nevědouce nač, rozpačití, 15
mrzutí, prokřehlí. Domovina byla tak beznadějně daleko, že
bylo zbytečno přemýšlet: proč jsem zde? — proč se biji? —
proč nepraštím puškou a nejdu domů?

Voják je zaklet v okamžik, který právě je. Smělost ko- 20
mitů byla stále větší a větší. Jedenkrát, když byli našimi
četníky v přestrojení poznáni a na náměstí zatýkáni, spustili
náhle palbu ze svých revolverů a za podpory civilního oby-
vatelstva utekli.

Náš velitel považoval to za drzost, na kterou je nutno od- 25
povědět: dal rozkaz celé setnině, aby vydala se za město a
vyčistila alespoň nejbližší okolí.

Ale dopadlo to tak, — jako vždy to dopadalo, neboť nestála 30
proti nám jen hrstka špatně vyzbrojených chlapů, ale celý
zasněžený les, srázné hory a kamenné nebe. Byli jsme v jedné
kotlině obklíčeni a rozprášeni dřív, než jsme mohli zjistiti,
odkud nepřítel střílí.

Vedle mne vybuchl ruční granát. Jedna jeho střepina za- 35
ryla se do mé polní lopatky, která se prohnula a vmáčkla do
mě dvě žebra. Omdlél jsem.

Probral jsem se z mrákot, když mnou kdosi prudce za-
cloumal. Uviděl jsem neurvalý, vousatý obličej a zlostné oči. 35

»Hybaj, chlapče, — k ostatním!«

Vstrčil mě do skupiny několika mých kamarádů. Zbylo nás asi dvacet a všichni jsme byli zajati. Ostatní leželi mrtvi na sněhu.

5 Komiti nás obklopili a vedli. Stezka byla úzká a šla stále nahoru. Šli jsme asi tři hodiny. Byl jsem velmi unaven a nejvíce pálila mě rána v boku. Vyplivoval jsem krev, jež nahrnula se mi do úst, a opíraje se o svého souseda Maďara Imre Iháza, vlekl jsem se, co mi síly stačily.

10 Dívá-li se malátný voják v zimě na zasněženou zem, nepozoruje, že uráží nějakou cestu. Nohy se nad ní zvedají a zanechávají marnou stopu. Voják nevěří, že jde. Myslí si, že stojí a že svět jde po něm. Země je bílá a stále stejná jako vytrvalý chodec, zatím co nohy se proměňují v bolestivé krajiny.

15 Konečně vyvedli nás na malou mýtinu, kolem níž stálo několik chatrčí z osekaných stromů a ze slámy. Byl to jejich tábor. Posadili nás do kruhu a střežili dvěma nabitými puškami. Sami rozdělali opodál ohně. Zavonělo k nám pečené maso. Seděli jsme tiší na sněhu a dívali se do země. Z hor a vedlejších úpatí ozývala se táhlá volání, na něž odpovídali mužové u ohně. Nebyli dosud všichni shromáždění a proto dávali znamení druhům, kteří se opozdili.

20 »Budeme zastřeleni?« šeptal Imre Iház. Šeptal to sklesle, ale přece jako otázku.

25 »Nevím,« odpověděl jsem.

Dva svalnatí Srbové vstoupili mezi nás. Blýskali po nás očima, posléze prohledali nám důkladně kapsy a vzali vše, co se dalo.

Potom nám řekli, že budeme zastřeleni.

30 Jak jsem už pravil, — díval jsem se do země. Pamatuji se, že právě mezi mýma nohama ležela suchá větévka a dva kamínky. Díval jsem se na ně a věděl jsem, že zemru. A čím hlouběji se do mne vpalovalo přesvědčení, že brzo je už na věky neuvídím, — tím více rostly tyto obyčejné věci do krásy. Byly svědectvím mého života, — vždyť jsem je viděl a mohl jsem se jich dotknouti. Uvědomil jsem si jejich nekonečné bohatství. Zdálo se mi, že celý život jen u nich strávený by

nestačil, abych se dopátral jejich dna. Bylo mi dvacet let a věřil jsem, že kdyby mě nezabili, ale jen uvěznili s touto halouzkou a s těmito kamínky, že bych vyžil svůj život plně a spokojeně.

Do těchto myšlenek zazvonil pojednou divný hlas. Dlouho 5
jsem neslyšel takového.

Vzhlédl jsem a spatřil hlouček nově příchozích. Všichni byli oblečeni v černé a šedivé hadry. Jen dva mezi nimi svítili bílými trikoty. Byli to muž a žena. Žena něco hlasně a zlostně tvrdila, zatím co muž úsečně odpovídal. Dle chování 10
ostatních komitů poznal jsem, že bílý muž je jejich vůdcem.

Přistoupil k nám a zběžně na nás pohlédl. Náš kruh se zhroutil do sebe. Všichni mlčeli, jen starý Turek, sedící po mém druhém boku, zanaříkal. Křičel něco o svých šesti dětech, ženě a stáří. Křičel nesrozumitelně, vzlykaje do toho a 15
utíraje si s obličejem špinavé slzy. Ku podivu, v žádném se neprobudil soucit. Bylo to spíše odporné.

Bílý muž obrátil se ke komitům. Řekl jim něco a my jsme poznali, že naše smrt je zpečetěna.

Zatím co si komiti chystali pušky, — přistoupila k nám žena. 20
Prohlížela nás jednoho po druhém. Šla po našem kruhu očima a kruhem probíhalo elektrické chvění. Styděli jsme se trochu, ale přece jsme všichni si mysleli: žena na bojišti je řídká jako anděl. Snad i její objevení bude spojeno s nějakým 25
dobrým zázrakem.

Náhle jsem ucítil, jak její zrak zapjal se na mne. Uviděl jsem černé oči. Dívala se na mě dlouho a pozorně. A její oči nabíjely se stále větší a větší silou.

Pohnula se. Udělala tři rozpačité kroky, ale potom jakoby vlečena silou svých očí, prošla našim kruhem a stanula přede 30
mnou. Vzala mě za ruku a vyvedla ze středu mrtvých. Bylo to mysterium.

Náčelník zasakroval. Sevřel ruce do pěstí. Překousl v zubech jakési slovo. Neřekl nic.

Bílá paní držela mě za ruku. Galvanický proud z jejího těla 35
přecházel na mě. Nedívala se mi už do očí, hleděla, jak komiti strhují s mých kamarádů šaty a staví je do řady. Soustředěně

pozorovala, jak někteří chvějí se zimou, jiní strachem. Turek bil hlavou o zem a rozpínal ruce. Hltala očima jejich špinavá, žlutá těla, kosmaté lebky a ponížená pohlaví. Přitom mě držela za ruku.

5 Imre Iház podíval se na mě vyčítavě. Stál mezi ostatními, — právě mezi těmi, mezi nimiž jsem před chvílí stál též. Nesnesl jsem jeho pohledu a sklopil jsem hlavu.

Velitel povel a muži vystřelili.

Bílá paní se při výstřelu vzepjala jako bujný kůň a její
10 chřípí se zachvělo. Vypíjejíc tuto podívanou, tiskla mi ruku. Až to bolelo.

Potom, — když všichni už leželi nehnutě na zemi jako odstavené, dřevěné necky, — podívala se zase na mě. Její hrdý pohled zvláčněl a oblehl mě se všech stran teplem, soucitem a něhou.
15

Stal jsem se komitem. Bílá paní promluvila důrazně s mužem. Zprvu cosi namítal a hleděl úkosem na mě. Potom zpozorovav, že též celá družina pohlíží na něho, přemohl v sobě neľibost a přistoupil ke mně.

20 »Kdo jsi?«

»Čech.«

»A odkud?«

»Z Prahy.«

Nechtěl mi zprvu věřit. Chtěl, abych mu jmenoval některé
25 pražské ulice. Znal ji asi, — protože mi sám kladl otázky. Posléze zjhl a pravil:

»Tys brat a já brat. Zůstaň tedy s námi, když již tě má žena zachránila. Ale opovaž se utéci. Odnesl bys to ty a ještě někdo.«

30 Podíval se ostře na ženu, ale ta ho neposlouchala, ježto dívala se na mě.

Podali jsme si ruce.

Vzali mě mezi sebe. Obvázali mi ránu a uložili na zem v polorozbité salaši. Podestlali mi houně a ovčí kůže. Dali
35 mi nový kabát. Nasýtili mě a napojili.

Jednali se mnou téměř laskavě; přece však jsem cítil, že mi nevěří. Dělalí vše jaksi z přinucení. Bílá paní stála nad

nimi a vše bedlivě sledovala. Poptala se i na mé zranění a upravila mi houně pod hlavou. Potom žertem mnou zatřásla, ujišťujíc mě, že z rány nic nebude. Konečně odešla.

Sotva jsem zavřel oči, — usnul jsem. Vše na pár hodin zmizelo a já spal k smrti znaven, nepokoušeje se nikterak rozřešiti, proč jsem měl být zabit a proč jsem byl zachráněn. 5

Když jsem se probudil, seděla žena vedle mě. Hleděla zase na mě svýma silnýma očima. Pocítil jsem strach. Byl jsem slabý a věděl jsem, že můj život závisí jedině na ní. To muži postačí, aby se strachoval. 10

»Jak je ti?«

Nemohl jsem hned odpověděti, maje ústa plná ssedlé krve. Vyplivoval jsem ji a kýval hlavou.

Chytila mě za ruku.

»Bolí to?« 15

»Ne.«

»Přinesu ti mléko.«

Odběhla a vrátila se s krajáčem. Čišela z ní zima a svěžest. Podávala mi nádobu až k ústům. Potom se dívala, jak piji.

Její oči přitom zlaskavěly. Tvrdá vášnivost, která v nich sídlívala, ustoupila náhle čemusi mateřskému. Dávala mi pít, jako by podávala prs slaboučkému nemluvněti. To vše trvalo ale jen okamžik. Když jsem dopil, tázala se mne obvyklým hlasem:

»Chceš ještě něco?« 25

»Ne.«

Dle barvy jejího hlasu jsem soudil, že je navyklá rozkazovat. Sedla vedle mě a počala si potichu pískat.

Díval jsem se na ni. Teprve teď mohl jsem tak klidně učiniti, neboť odvrátila ode mne svůj upřený pohled, který vždy způsobil, že jsem se stal navýsost rozpačitým, neklidným a takřka nevidoucím. 30

Měla pravidelný, jasný obličej a havraní vlas. Bylo v ní mnoho bojovného a přísného. Připomínala mi obraz Amazonky, který jsem viděl jako chlapec v kterémsi otcově knize. Nebyla z rodu oněch žen, které dovedou roztomile štěbetat u číšky čaje nebo se démonicky natírat v boxech vináren. 35

Byla to žena, která své ženství nemusila násobiti lžemi; byla též postavena do života příliš skutečného, který by nesnesl všech těch našminkovaných rafinovaností, kterými se rády zdobí ženy velkoměst. Měla sílu muže, — aby byla nebezpečnější než muž, který se svojí silou nakládá dle logického zákona, takže její účinky si můžeme předem vypočítati. Síla ženina je řízena citem, který je mimo zákon, a proto jsou její účinky pro nás nevyzpytatelné. Silný muž může udělati jen to a to. Silná žena všechno. Mohla mě uskrátiti, obejmouti, nebo na mě zapomenouti.

Měla lehce orlí nos a dravá ústa. Výraz její tváře však byl svrchovaně upřímný. Neučila se přetvářce, — nepotřebovala ji. Mohla vždy přímo udělati to, — co chtěla.

Díval jsem se na ni dlouho a pozorně. Konečně otočila ke mně hlavu.

»Kdo jste?« ptal jsem se tiše.

Usmála se.

»Žena.«

»Jak sem přicházíte?«

Přisedla blíž.

»Přišla jsem se svým mužem.«

»Náčelník je vaším mužem?«

Těžce přikývla.

Potom ale — jako by jí nedalo — rozhovořila se.

»Když mi bylo dvacet let, vdala jsem se za důstojníka, abych mohla utéci ze škol, které mě nebavily. Musel mě vzít s sebou i sem. V Bělehradě vše bylo odporné a nudné. Nemohla jsem to snést. Musila jsem nějak odtamtud. Věděla jsem, že by se bylo stalo se mnou ještě něco horšího, kdybych se nebyla vdala. Myslela jsem si, že bude krásné běhat po horách, střílet, vařit a sešívat šaty. A rozkazovat.«

»Vám se tu líbí?«

Zneklidněla. Neodpověděla mi hned. Potom řekla pomalu, jako by rozvažovala nad každou slabikou:

»Nevím.«

Zdálo se, že ji mučí nějaká myšlenka. Jistě jí cosi chybělo, ale nechtěla mi to říci. Snad ani nevěděla, jak to říci.

»Jak se jmenujete,« ptal jsem se nesměle, abych ji přivedl na jiné myšlenky.

»Ilda.«

»Il-da?«

Náhle se rozesmála a rozpráhla ruce.

»Jaký jsi slaboučký! Chlapeček! — Že ti není víc než osmnáct?«

Zastyděl jsem se, — ale bylo mi i dobře.

»Byl jsi mezi samými starci. Mléko ti teklo ještě po bradě a oni všichni byli vousatí a sešlí. Svítil jsi mezi nimi jako svíčka. Neplakal jsi?«

Neodpověděl jsem.

Přiblížila své oči ještě blíže a ptala se polo výsměšně:

»Neplakal jsi? — Neplakal jsi?«

Zesmutněl jsem.

»Proč jste mě zachránila?«

V očích se jí zablesklo. Nahnula se ke mně, až se dotkla svým vlasem mých tváří.

Náhle přibila mě polibkem k zemi.

Skoro jsem zaúpěl. Mé tělo sebou zalomcovalo, až rána prudce zabořila. Zavřel jsem oči. Nechtěl jsem vidět její tvář. Myslel jsem, že krutě žertuje s mojí ponížeností a bezmocností. Báł jsem se, abych neviděl ji celou podobnou jizlivému výsměchu.

Zaslechl jsem jenom:

»Neplakal jsi.«

Teď už to nebyla otázka. Hlas byl vážný; jako ruka generálova, která připíná vyznamenání.

Otevřel jsem oči.

Spatřil jsem její velké, rozhoupané oči, podobající se dvěma zvonům bijícím na poplach, zatím co její tělo jako hořící stavení sesouvalo se na mě a svíralo mě rozžhavenýma rukama.

Dveře zavrzly. Ilda sebou trhla a odtáhla ruce.

Vešel její muž.

»Ildo!«

Zachvěla se. Zlostně a podrážděně. Potom se na něj pronikavě podívala.

Muž chvíli přemýšlel; — hledal, co by jí řekl. Jeho obrví

křečovitě sevřené rozvíralo se jako luk tažený úpornou silou. Přemohl se a řekl klidně:

»Ildo, — hledal jsem tě.«

»Proč?«

5 Na chvíli zaváhal. Potom řekl nejistě:

»Nešla bys se mnou?«

»Kam?«

»Jako vždy. — Na obchůzku.«

Přikročil až k nám a stanul u mé hlavy. Dveře nechal otevřeny.

10 »Zavři!« nevrle křikla Ilda. »Venku je zima a táhne. Je zde nemocný.«

Muž se ani nepohnul. Jeho tvář zuzlovatěla. Bylo ticho, — jen jeho nezodpověděná otázka visela ve vzduchu. Ilda si 15 hrála s prázdným krajáčem.

Konečně se muž sehnul a položil mi ruku na hlavu. Ilda se rychle na něj podívala a nervosně zabubnovala na dno nádoby. Ale muž přešel mé vlasy dlaní a nechal ji ležeti na krku. Cítil jsem prsty, mozoly a zápěstí.

20 »Jak se ti vede, chlapečku?« zachroptěl svíraje moji hlavu a toče ji víc a více na stranu.

Nemohl jsem se pohnouti. Jeho svaly byly železné a já byl nemocen. Kdybych byl i zdrav, — byl by přece silnější, neboť nenáviděl mě více než já jej.

25 Ilda náhle chopila ho za ruku.

»Co mu děláš?« zasykla.

Ale on jako by neslyšel.

Ilda se mu pověsila na ruku a rozesmála se. Pronikavě a neupřímně.

30 »Žárlíš?«

Muž mě v okamžiku pustil. Nervosně zapjal si límec u krku. Přistoupil ke dveřím. Na prahu se ještě ohlédl.

»V poledne přijdeš za mnou!«

Ilda neodpověděla. Dveře bouchly, až se chata zatřásla.

35 Ilda podívala se na mě a usmála se zbledlými rty.

Tak jsme se na sebe dívali a přemýšleli, kdo bude z nás ten první, který bude muset zemřít. —

Ležel jsem ještě tři dny. Čtvrtého jsem vstal, ač rána ještě nebyla zahojena. Nesměl jsem se přemáhati; byl bych jinak hned začal krváceti z úst. Přece však jsem už chodil trochu po táboře, trochu po lese, soudě, že bude pro mě 5
jistější stát na vlastních nohách a vidět i to, co se odehrává za stěnami mého baráku.

Ilda byla většinu dne se mnou. Měl jsem z toho strach. Báł jsem se, že nás její muž zabije. Bylo mu viděti na očích, že o nás ví. Ale přece se zdržoval. Bojoval se svojí žárlivostí 10
a hrdostí. Styděl se žárlit na mě. Byl jsem chlapec a on muž. Scházely mu též určité důkazy. Věděl jen, že trávíme celý den spolu. Ale neptal se ani Ildy, ani mě na nic. Bylo by to pod jeho čest. Jen se tím o samotě trápil, svíjeje se jako raněné zvíře a snaže se osedlati a zkrotiti i svoji bolest, která 15
nedala se zaúzditi a vlekla ho proti jeho vůli jako splašený kůň.

Leckdy se natolik přemohl, že se se mnou zastavil a promluvil několik vět. Dělal to hlavně kvůli tomu, abych já se neopovážil myslet, že mě snad nenávidí. Rozmluva ale brzy 20
uvázla a on odcházal nepříjemně se usmívaje.

Mnohdy jsem si myslel, že právě jeho hrdá žárlivost bezpečně mi zaručuje život. Kdyby si mě nebyla jeho žena oblíbila, mohl mě každého dne klidně dát jako zajatce odstřelit. Teď tak učiniti nemohl. Všichni by věděli, že mstí na mně 25
svoji žárlivost. Kdybych byl býval starší a silnější, byl by mě vyzval na souboj a zabil. Ale že jsem byl churavý mládenec, — nemohl tak učiniti.

Přesto jsem cítil, že jednou jeho vášeň přece vybuchne. Člověk si zvykne na vojně na všechny možné výbuchy; zvykl 30
jsem i na tento a začal s ním počítati jako s nutností.

Zatím Ilda mě k sobě více a více připoutávala. Brala mě s sebou na hory. Chodili jsme sami dva, — ona napřed a já za ní. Stále jsem měl před očima její krásné, pevně modelované boky a nohy. 35

Vlekla mě dolinami a stržemi, — až jsem se na smrt znavil.

Potom mě brala kolem krku a táhla mě sněhem, mazlíc se se mnou krátkými, vtínavými pohyby paží.

Nikdy se mě neptala, kdo jsem. Ani jméno nechtěla znát. Též o sobě mluvila málo. Z jejích úryvků vyrozuměl jsem toto:

5 Pocházela z dosti zámožné rolnické rodiny, usazené poblíže Bělehradu. Dali ji tam do gymnasia a chtěli z ní mít lékařku. Nudně protloukla se střední školou, ale na universitu jít nechtěla. Dvakrát utekla domů, — dvakrát ji vrátili.
10 Chtěla raději běhat s ručnicí po lesích, vařit na polním ohni, volatí zvečera do strání pro paterou ozvěnu. Společnost v Bělehradě ji otravovala. Připadala si zbytečnou všude, kde se vše jí už předem vzdávalo.

Nastala světová válka. Brala ji jako východisko ze situace.
15 Usmyslila si vdát se za důstojníka a jít s ním do pole. Veřejnou dobročinnost sester Červeného kříže nenáviděla jako každý voják. Chtěla do ostrého života, mezi chlapy, skály, krev a rány. Odloudila za tím účelem své přítelkyni snoubence a učinila, že si ji vzal. Odešla s ním na frontu, a když byl
20 přidělen k organisování komitů, tedy i tam.

Říkala mi, že ho nemiluje. Ptal jsem se jí, milovala-li ho kdy? Řekla mi: Nevím, — a věřil jsem tomu. Byla z rodu vojáků a o těch jsem už pravil, že jsou zakletí v okamžik, který právě je.

25 Kdo by ji neviděl, myslel by, že snad jednala ze známé ženské romantiky. Mohu vsadit na to krk, že nic jí nebylo nad to vzdálenějšího. Byla prostá a konkrétní až do krajnosti. Pochyboval bych, že vůbec kdy snila. Mluvila přesně a věcně; jen její otázky byly vždy trochu divné. Nikdy však se nedalo
30 soudití předem, co hodlá činiti.

Vše u ní vyplývalo z jakéhosi vnitřního přeplnění. Byla nabitá mesmírnou silou, která ji hnała. Zdálo se mi, že všechno, co je v ženství statečného, dravého a krutého, soustředilo se na ni. Jediné záludnosti postrádala. Ale to jen proto,
35 že byla silná.

Mnozí z vás budou ji pokládati za zvrhlou. Pravda, že usmívala se, když vraždili nahé muže. Nestalo se to však v sa-

loně, ale na vojně a tam smrt je prostší nežli zde kousek cukru. V spořádaných a pokojných společnostech je předepsáno, kdy je možno se smát a kdy nikoli: a to je zvrhlost a dekadence. Ona se smála, protože se chtěla smát. Konečně, kdo ví, čemu se smála? Když se žena dívá vám do obličeje a usmívá se blížoučko do vašich očí, zda jste si kdy jisti, čemu se směje? Ó, co byste za to dali, kdybyste mohli se vloupati do jejích očí a nalézt v nich pravou příčinu smíchu! Ó, co byste dali za to, kdybyste mohli sami sebe viděti, neboť v těch okamžicích se vám zdá, že se pod jejíma očima proměňujete v cosi malicherného, směšného, ubohého, — vaše pěstí vám nabíhají a vy nebijete jimi do stolu nebo do očí jedině proto, že by to bylo ještě ubožejší, malichernější a směšnější.

Neboť lidé chtějí se sebe zmocniti. A nejvíce v lásce. Tím také svrchovaně trpí. Poznávají, že člověk je v jádru svobodný; byť bychom jak pevně drželi jeho srdce, nikdy tomu nevěříme.

To je přirozený běh života. Vnikáme-li příliš do něčeho, přilneme-li příliš citově k něčemu, zda nestává se to právě tím pro nás záhadnější? *Každá věc je tajemnější pro poznání, které jsme na ní učinili.* Poměr mezi mužem a ženou bude prostý a jasný, až těžiště své lásky a činů přesunou ze svých srdcí na jiné pole, t. j. až láska nebude cílem, ale jedním z prostředků života.

Ostatně Ilda měla i to, co jmenujeme dobrými vlastnostmi. Poznáte později, jak dovedla se obětovati. Obětavost je základním rysem ženské povahy. Je ale zcela jiná než u muže, který se obětuje dobře věda proč a jeho oběť je vždy výsledek bojů mezi ním a mravním smyslem oběti. Žena se obětuje pro radost z oběti. Cílem pro ni je oběť sama, ne to, co jí vykupuje; neobětuje se jako muž, aby něčeho dosáhla, ale aby se obětovala.

— Páté noci vůdce odešel do hor s několika lidmi. Než odešel, mluvil s Ildou. Co jí říkal, zůstalo mi podnes tajemstvím. Výsledek však byl, že on odešel a ona zůstala doma.

Ležel jsem sám na zemi svého baráku, když Ilda ke mně

přišla. Svítil jsem malou svíčkou, která házela černá křídla na dřevěné stěny tak, že se jizba podobala ptáku raněnému v letu.

Stanula na prahu, zavřela dveře a pravila:

5 »Ivane!«

Naplnila jizbu nejdříve tímto slovem. Potom jala se svlékat. Zcela prostě, beze studu a zdráhání. Bílý svetr s ní sklouzl jako lupen s květu, když přijde vítr. Nezhasila ani svíčky. Chtěla milovat i očima a tak, jak oči vidí. Rozpustila si jen

10 vlasy a beze slova přilehla ke mně.

Vzpomenu-li si dnes na všechny ty horké hodiny, co jsme si dávali, je mi úzko, jako by se mi chtělo srdce zastavit. A proč? Protože to bylo a už nikdy být nemůže. Pro svoji nenávratnost vyrostlo to v mých myšlenkách do strašlivě

15 krásy.

Její ruce mě obléhávaly jako plameny. Horečka vstupovala mi do hlavy a dravost do rukou. Bloudil jsem po jejím těle konečky prstů a tělo ustupovalo, prohýbajíc se a přisávajíc k mým pažím.

20 Víím, že tenkrát cítil jsem bolest. Dnešní můj smutek tryská z marnosti, tenkrát mě bolelo *naplnění*. Vše jsem obsahoval v tom okamžiku: ženu, svět, hvězdy a záhady. Ale zase jsem jim nerozuměl, neboť jsem ztratil smysly.

Posléze jsem poznával, že z úst řine se mi krev a stéká jí

25 na hrdlo. Nezahojená rána se otvírala.

Ilda to cítila a vzpínala se pode mnou, nutíc mě, abych si ji bral stále víc a více, jako by bylo jejím osudem bráti ode mne nejenom lásku, ale i krev.

Tak po mnoho nocí podobala se naše chata ptáku ohniváku. Za svítání ode mne odcházívávala. Zůstával jsem sám v těžkém

30 spánku. A mezi těmi přízračnými hodinami plula výhružná hlava muže, který mlčel.

Ilda ztrácela všechnu opatrnost. Ne z jistoty, že se jí nic nestane, ale protože jí to asi bylo už jedno. Brávala mě vý-

35 hradně s sebou. Bez ostychu volávala i před velitelem:

»Ivane, pojď již!«

Já za ní šel po neschůdných stezkách hor, dívaje se na pod-

patky jejích vysokých bot, přemýšleje, jak se to všechno mohlo stát, a nenacházej v hlavě nic než mlhavý zmatek.

Budete se mě ptáti, zda jsem ji miloval. Moje odpověď je značně znesnadněna tím, že nemohl jsem dělati nic jiného. Musel jsem si ji každé noci brát, až do úpadu; proto jsem tenkrát nevěděl, miluji-li ji či ne. Cítili jsme, že vše, co se mezi námi děje, je struna napjatá do krajnosti. Čekali jsme, až praskne.

Přemýšlel jsem spíše o tom, zda ona miluje mne.

Kdybyste znali výraz její tváře, kdy já zkřiven rozkoší a bolestí kropil jsem ji vlastní krví! Věděla, že trpím, snad trpěla též, ale potřebovala moji bolest. Tiskla mě k sobě tím prudčeji a přitom měla na dně svých očí nesmírný soucit nad námi oběma.

Byly také okamžiky, kdy se mnou jednala zcela mateřsky. Byla tichá a cudná. Zachránila mě proto, že jsem vypadal jako dítě mezi ostatními vojáky?

Co chodila ke mně, nespala ani jedenkrát se svým mužem. Svůj odpor vůči němu stavěla zřejmě na odiv. Komiti pohlíželi zaraženě na ni a zlostně na mě. Čekali na povel vůdcův. Ten se jen mračil, ale neříkal nic.

»Nebojíš se, že tě tvůj muž zabije?« ptával jsem se jí.

Smála se.

»Mě — a zabít? Proč?«

»Že jsi celý den se mnou.«

»Proč bych s tebou neměla být, když chci.«

Neodpověděl jsem.

»A což — jestli zabije mne?« ptal jsem se po chvíli.

»Tebe?« řekla tiše. Potom se zamlčela a na čele jí vystoupily tři vrásky.

»Bojíš se?« zašeptala konečně.

»Nebojím,« řekl jsem neupřímně.

Podívala se na mě a vzkypěla.

»Nebýti mne, byl bys už dávno mrtev!«

»Zachránilas mě proto, abys mě sama zabila?«

Zarazila se.

»A ty mě nemiluješ?«

Mlčel jsem.

Tu mě náhle sevřela do náruče, a jako by se obávala mé odpovědi, rychle zasykala:

»Musíš mě milovat — i já tě mám ráda.«

5 Tenkrát jsem myslel, že nemá ráda mě, ale svoji lásku.

Znáte jistě onu bolest, že člověk, který *sám chce být milován*, se svými ranami, choutkami, zlozvyky, bědnými touhami po lásce a s nedůvěrou v ni, — počne žárliti na lásku.

10 Myslíte, že přijde doba, kdy jasně se ukáže, jste-li právě vy lidé předmětem lásky? A nikoliv preludy vlastního srdce, které by nakonec dokazovaly, že člověk nedovede milovati nikoho, mimo sebe. To by bylo strašné. Člověk by byl sám, úplně sám na celém světě. Jeho láska — lichotné zdání — proměnila by se v poušť, na níž by leželo vyschlé srdce v závějích
15 písku.

Ale vrátím se k vypravování.

III

Byly tomu už tři neděle od té doby, co jsem byl zajat. Bílý muž to vydržel. Poslední dny přestal mi odpovídat na pozdrav
20 a nepromluvil už ke mně ani slova.

Ilda se rozkvetla. Zčervenala v tvářích a do těla jí vběhla pružná a plíživá vlna, že se podobala ptáku a hadu.

Celý den byla se mnou. I do mé chatrče vcházela zcela otevřeně. Tušil jsem, že mezi ní a jejím mužem musela být
25 nějaká úmluva, neboť jinak by to nebyl snesl.

»Co ti říká tvůj muž, Ildo?«

»Nic.«

»Proč nás už nezabil, vždyť ví, že se milujeme?«

»Nesmí.«

30 Tázal jsem se jí proč a tu mi pověděla to, co mi poněkud vysvětlilo jeho nadlidskou zdrženlivost.

Když si ho brala, tak mu řekla: Vdávám se za tebe, abych mohla odsud pryč. Ne abych byla spoutanější, ale svobodnější. Vezmeš mě s sebou na vojnu, ale nebudeš mi překážeti.

35 Svoluješ k tomu? — A on svolil.

Namítl jsem jí, že se prodala, aby dosáhla svobody.
 »Nemohla jsem jinak,« odpovídala. »Žena má jen jediné, co se po ní žádá.«
 »Zrušil by své slovo, kdyby chtěl nám něco udělat,« skončila. 5
 »A líto ti ho není?«
 Podívala se na mě a řekla:
 »Mám tě ráda.«
 — Posléze přišla divoká noc, kdy vichřice podlamují hlavy stromům a kdy mužovo srdce stává se silnějším než jeho slovo. Ležel jsem zase v chatrči a čekal na Ildu. Nešla tenkrát dlouho a já už usínal v domnění, že nepříjde. 10
 Již jsem spal, když se mě dotknula něčí ruka.
 »Ivane, — obleč se!«
 Byla to Ilda. Stála nade mnou jako bílý stín. 15
 Podíval jsem se na ni a hned vše pochopil.
 »Chce nás zabít?«
 »Jen tebe.«
 Rychle jsem na sebe hodil halenu. Chystal jsem se jít ke dveřím. 20
 »Tudy nemůžeš. Dveře jsou střeženy.«
 »Jsme tedy v pasti,« šeptal jsem.
 »Vím o východě. Ukazoval mi ho kdysi můj muž.«
 Vzala mě za ruku a vedla po žebříku na půdu. Odstranila prkno, které zdálo se být přepevně přibito, a ukázala černý otvor. Vichřice zadala nám do obličeje. 25
 »Tudy musíš dolů. Zde je provaz. Dej pozor, abys dopadl do sněhu tiše. Potom utíkej užlabinou dolů.«
 »Tento východ není střežen?«
 »Ne. Vím o něm pouze já a můj muž.« 30
 »Tím spíše může být střežen, když věděl, že i ty o něm víš.«
 »Ne, — myslí si, že ležím v jeho stanu svázaná. Ale mám dobré zuby. Překousala jsem provaz.«
 »Ildo, — a co s tebou bude?«
 »Běž, — není času!« 35
 »Zabije tě! Utec se mnou!«
 »Ne.«

Podala mi ruku na rozloučenou. Políbil jsem ji. Odtrhla se ode mne a řekla tvrdě:

»Běž!«

Seskočil jsem s okna. Sníh ztlumil náraz. Setrval jsem chvíli na místě, a když nic se nepohnulo, vyplížil jsem se z tábora.

V lese jsem se dal do běhu. Narážel jsem na stromy, kameny a závěje. Co chvíli jsem sklouzl po náledí. Ale běžel jsem, běžel s hlavou v horečce a říkal jsem si:

Il-da — Il-da.

10 Když se rozednilo, našel jsem stezku, po níž jsem se spustil. Cesta byla namahavá a byl jsem už unaven. Po poledni narazil jsem na první rakouskou četnickou stanici.

Byli v ní čtyři vojenští četníci, kteří střežili tuto krajinu. Pověděl jsem jim, co mě potkalo. Vyzvali mě, abych u nich 15 přespal, že zítra půjdou se mnou do Plevlje.

Ale já znal komity a bílého muže. Věděl jsem, že přijde za mnou. Vykradl jsem se večer z chatrče, sebrav jednomu četníku kožich, a ukryl jsem se opodál v lese mezi kořeny starého dubu.

20 Tam jsem ležel celou noc, chvěje se zimou a úzkostí. Tam se narodilo to, čemu dnes říkám: bílá paní. Poznal jsem konečně, že Ildu miluji. Ildu, která mě zachránila, mučila a milovala. Nepřemýšlel jsem už o tom, zda ona milovala mě či svoji lásku, neptal jsem se už, proč bývala mnohdy krutá.

25 Poznal jsem, že tyto mučivé otázky jsou údělem těch, kteří nedosti milují. Miluji Ildu, — nemám už Ildu. To byla všechna moudrost, kterou jsem se zalykal.

K ránu třeskly u četnické stanice výstřely. Mé tušení mě nezklamalo. Bílý muž si pro mě šel. Přitisk jsem se k zemi 30 a naslouchal táhlým ozvěnám ran.

Když utichly, spustil jsem se dolů do údolí. Po tříhodinné cestě narazil jsem na naše přední hlídky. Ty mě donesly do Plevlje. Byl jsem vyčerpán v tom okamžiku, kdy jsem se cítil zachráněným.

35 Ležel jsem v nemocnici.

Dlouhý sál se špinavými lůžky. Tři sestřičky stále se o něco hašteřící. Zápach karbolky, potu a špatných obědů.

Díval jsem se do stropu, který se otvíral jako nebesa. Byl jsem unaven a potřeboval jsem klid. Proto se mi zjevovali na stropě andělé, kteří zpívali:

»Pokoj lidem dobré vůle!...«

Sotva dozpívali, proměnili se v Ildu a říkali:

»Plakal jsi, chlapečku?«

Zachvacoval mě nervosní pláč, který se střídal s horečným spánkem. V něm prožíval jsem nescísněkrát Ildina objetí. I jimi potloukal se bílý muž s výstražnými očima. Třetího dne jsem se natolik zotavil, že jsem sedl na postel a pojedl trochu bramborové kaše. Toho dne přišel právě nový transport raněných. Většinou lehce. Usadili se v naší jizbě a naplnili ji nezvyklým šumem.

Večer, když v koutě — kde dva sanitáři hráli nekonečné partie šachu — mrkala petrolejová lampička, — zaslechl jsem tento rozhovor. Voustatý domobranec se zavázanou rukou vykládal svému sousedu, který pro ránu v zádech byl odsouzen ležeti na břiše:

»— ... jo, — když jsme chytali ty komity, — tak jsme ti přišli na nákou pláňku a na tý stál barák z prken. Já ti du do toho baráku, vidím, že se tam cosi svítí, — kouknu blíž, — a kruci! — na zemi ženská, hubu otevřenou a v hlavě díru jako ve vratech. Někdo ji bouch zrovna u ucha z revolveru. Ale musela bejt sakra hezká. A nóbl. Měla na sobě fajnovej áncug, že jsem jí ho hned stáh a schoval do bafochu. Ale to mně pořád vrtá v hlavě, — co ta ženská tam měla co dělat.«

»Je to élend s těma ženskejma« přizvukoval druhý, ležící na břiše.

Natáhl jsem se na lůžku a přivřel oči; chtěl jsem zavolat, ale nemohl jsem. Cítil jsem, jak oči mi vytékají a řinou se mi po tvářích. Bylo kolem mě ticho jako na opuštěné hvězdě. —

— Potom jsem se uzdravil, šel zase do pole, bojoval na mnoha frontách a konečně vrátil se domů.

Mám nervy v nepořádku. Je mi stále, jako bych čekal. Někdy potkávám bílou paní. Mráz mě přeskočí, uvidím-li na ulici před sebou ženu v bílém šatě, s tváří vroubenou černým vlasem.

Je to Ilda, myslím si. Potom si ale vzpomenu na ránu ve spánku a na lampu v nemocničním sále. A jdu dál.

Nechci myslet na to, jak jsme se milovali. Někdy v noci se mi vše předstává jako ve skutečnosti. Proti mé vůli. Obvykle
5 jako předzvěst záchvatu.

Nechci vzpomínat na Ildu, protože je mrtvá. Nechci ji milovat, protože jí nemám. Víím, že je slabošské a špatné milovat mrtvé, a trpím tím, že se z toho nemohu vyprostítí.

Muž, který skutečně miluje, může být své milé nevěren
10 v její prospěch. Všechny ženy, kterých se jen dotýká, přesvědčují ho o výbornosti té, již miluje. Příklad násobí jeho lásku a on vrací se ke své milé, aby ji nejen více miloval, ale aby si jí i vážil.

Objímám a líbám se s mnoha ženami. Jejich slabé náruče
15 jen mi pronikavě vždy připomenou, co byla Ilda a jaké bylo její statečné objetí. Ale nemohu se k ní vracet, nemohu ji líbat; — mohu jí jen trpět.

Kdosi říkal, že žena je zázrak, — kdosi, že vše na světě je zázrak. Myslím si, že zázrak netvoří bůh, ale lidské srdce.
20 Vše, co milujeme, stává se zázrakem. A proto je to pro nás nejvíce žena.

*

Skončil. Potom probrav se z napjaté ztrnulosti, zastyděl se, že příliš mluvil. Rozpačitě zakašlal a sklonil se jako dřív nad svou sklenici.

25 Bylo chvíli ticho. Posléze všichni usoudili, že bude dobře je zapít.

STAŘEC

Bydlel v posledním domku za dědinou zrovna u lesa. Dědina byla vsazena do temene hory, která se příkře zvedala z nepřehledné roviny; proto stařec viděl ze svých oken široko daleko. Lidé mu říkali »starý Sova« a neradi se s ním stýkali, protože byl mrzout. 5

Osada sama byla malá a tichá. Řekl bys, že leží pod vodou. Přes den jen několik babiček s nůšemi chvojí na zádech proplulo návsí jako smutné ryby. Večer vše zmrtvělo; jen staré kaštany vrzaly černými haluzemi. 10

Stalo-li se co ve světě, přicházely zprávy o tom sem jako pohádkové ozvěny. Každá událost rostla ústním podáním do báječných rozměrů. Lidé si je rádi vykládali; natolik byli však moudří, že žádné nevěřili.

Sova byl vysoký, kostnatý člověk s holou lebkou a bílými vousy. Opíraje se o svoji sukovici, vlácel své tělo za sebou jako těžkou košatinu. Bloudil kolem domů, ale nejčastěji po kraji lesa. 15

Jinak žil docela sám. Nestáli-li lidé o něj, stál on o ně ještě méně. V dědině žil asi třicet let a přistěhoval se do ní už jako starý člověk. Proč to udělal, nevěděl určitě nikdo; jen báby si povídaly, že utekl se sem z města pro nějaké neštěstí. Neštěstí vysvětloval si každý jinak. Jedni říkali žena, druzí ztráta peněz a někteří dokonce pošeptmu soudili, že kriminál. 25

Jeho pestrá minulost však lety vypelichala a postupně stal se obyčejnou náležitostí osady. Zrovna jako tři lávky na návsí nebo kříž za kostelem.

Nejraději sedával za večera u okna jizby. Před oknem byla zahrádka, za ní travnatá rovinka, která se přelamovala v srázný svah. Proto mohl dobře přehlédnouti celý obzor s nesčíslnými dědinami, kostely, silnicemi a polními lány. V pozadí mezi zakouřenými horami zjevovalo se město, které se za večerů rozsvěcovalo do tisíce světél. V zimě, když noci byly zvláště tmavé, dohazovalo záři 35

elektrických lamp až do jeho oken a pronikalo jimi jako mdlý přísvit na červotočivý nábytek.

Tenkrát Sova díval se do kraje a jeho oči, které starobou byly ku podivu málo dotčeny, nabývaly zvláště urputného lesku. Podobal se starému loveckému psu, který slyší volání psodů a ječení loveckých trubek, ale nemůže se pohnouti z místa. Seděl na nízké židli nebo chodil se založenými rukama potmě kolem stolu, opíraje se o jeho tabuli.

V tmách před ním hřměla nádraží a sirény, blýskaly se kavárny, věznice, kostely a bordely. K nikomu v dědině nedoléhaly jejich hlasy mimo něho. Jen do jeho jizby prolamoval se neurvalý hlas rovin, v nichž lidé se rvali o život. Statisíce zájmů se křížilo a přerézávalo a zde — daleko ode všeho — rostlo poznání, že cílem lidského života není vítězství, ale boj. Stařec naslouchal — naslouchal, — aby mu neuniklo ani oddychování lokomotiv, které kdesi v daleku propalovaly se nocí.

Byl nesmírně stár. Sám už nevěděl, kolik má roků. Celé tělo mu přestalo sloužit mimo oči a ještě jeden tvrdošijný smysl: *žít*. Seděl-li a díval-li se za dlouhých večerů na rozmetané ohniště světél pod sebou, lomcovala jím strašlivá touha. Chtěl se zmocnit znovu a zase toho světa, slyšel jeho volání, kterým ho lákal: Pojď! Pojď! Představoval si město podobné těstu na chléb, které by mohl hnísti do nebývalých forem. Jeho hlavou vířily tisíce plánů, které ukul ve svém opuštění.

Cítil sílu vojevůdce, který by dobyl celý svět v jediné bitvě pro nejspravedlnější království. Přicházel na finanční plány, kterými by znásilnil svět do úplného otroctví. V srdci mu hárala vášeň, kterou by spoutal všechny ženy do bláznivého harému. Věděl, čím zapálit zástupy, které by vedl revolučními ulicemi.

Potom se ale díval na své ruce a musil uvidět, že jsou scvrklé a bez krve, pozoroval své nohy a trnul nad jejich nemohoucností, zkoumal svoji sílu a zjistil, že tak tak vystačí, aby na sobě unesla ztrouchnivělé haluze jeho rukou a nohou.

Život, do něž srší člověk svoji sílu, zjevoval se mu jako sen. Byl to strašlivý sen a musil s ním bojovati na život a na smrt. Věděl, že sny musí se zabít, a věděl též, že zabíjejí se jedině tím, že se ztělesní.

Ale byl stařec. Byla-li jeho vůle věčně železná a cítila-li 5
přitahování magnetických obzorů, bylo jeho tělo hadrem, který vlál podél ztrouchnivělých kostí. Musil uznati, že rovina je silnější než on. Že by nedošel do města, že by klesl hned za dědinou, jakmile by se mu zavěsila do ramen 10
svými polmi, lesy a městy.

Přece však nepřipouštěl toho závěru. Báł se jej zrovna 10
tak, jako se ulekl tenkrátě města, když v něm poznal, že už není muž, ale stařec, kterého by ulice přemohly. Uprchl tehdy z něho co nejrychleji. Zabalil se do ticha opuštěné osady, sám dobře nevěda, prchl-li před městem, před stra- 15
chem či před bojem.

Kdysi byl mlád. Měl pět synů, kteří všichni zahynuli. Jeden jako inženýr v dolech, druhý jako cestovatel na Sa-
haře, třetí jako voják ve válce, čtvrtý syfilidou, pátý vy-
stavil si fabriku a byl zabit při stávce dělníky. Poslední 20
měl syna, který po otcově smrti stal se nosičem v ham-
burském přístavě. Tento byl jediným živoucím pojítkem
děda a světa. Vnuk mu posílal každý měsíc peníze a na
Nový rok psaní.

Stařec jeho dopisy rychle přečetl a odložil. Neměl je 25
rád na očích; vzbuzovaly v něm závist. Uviděl přístavy
s loděmi, černochoy, Angličany a ohromné bedny, plné
citronů, tkanin, bavlny a kávy. Spatřil moře spoutané
stříbrnými řetězy, které vrývaly do vln transatlantické
parníky. Konečně uviděl sebe v utopené jizbě s pendlov- 30
kami, které co chvíli cvakaly zuby, jako by jim bylo zima.

Škrcen neúprosnou skutečností padal k zemi a křičel
zoufale do čtyř stěn:

»Pomoc! Chci žít! Chci žít!«

Nikdo nepřicházel, nikdo ho neslyšel. Sám musil si se- 35
třítí studený pot s čela, sám musil se uklidniti.

Vybíhal z domku a belhal se lesem. V zimě v létě potká-

vali ho vesničané v stejných šatech, ve vysokých botách a se sukovicí, podobného podle vzezření cestovatele, který hodlá proniknouti nejobtížnější krajinou, a podle chůze mrzáku.

5 Zatím rovina jiskřila se v záplavě světél, dědiny spaly u silnic jako těhotné ženy a města vybuchovala revolucemi jako zapálené prachárny.

10 Tu se přihodilo, že znenadání zaklepal listonoš na dveře Sovova baráku. Nebylo to ani k prvnímu, ani kolem Nového roku. Stařec divně kroutil hlavou, jda po chodbě otvírat.

Listonoš mu odevzdal telegram.

15 Stařec jej dlouho přendával z ruky do ruky. Bílý papírek rostl a vyplnil brzy celou jizbu. Sovovi se trásly ruce a zdálo se mu, že telegram je každým okamžikem těžší a těžší.

Otevřel jej s napětím všech sil a četl:

»Váš vnuk Frant. Sova byl zastřelen pro účast na vzpouře dělníků.

20 Polic. řed. v Hamburku.«

Stařec přečetl a zamyslíl se.

»Měl dvaadvacet let,« říkal si, »— a umřel. Při vzpouře dělníků.«

Podíval se z okna.

25 Uviděl pod sebou rovinu světa jako rozbouřené moře. Slyšel hlasy polnic, kladiv, zvonů. Spatřil fabriky s čouhajícími komíny, dělníky ve sklepeních, strážníky na ulicích a zbabělce v palácích. Uviděl miliony bedných, kteří vraždili bídu, uviděl miliony těch, kteří ji bránili; buď 30 proto, že z ní tloustli, nebo že pro své měkké srdce rádi jí přilepovali papírovou svatozář. A hlavně proto, že nebylo by vítězství, kdyby nebylo boje, a nebylo by boje, kdyby nebylo nepřátel.

35 Uplyšel hlas světa, volající z nepravostí o pomoc. Uviděl, kam se má postavit. Porozuměl výzvě země, která křičela:

»Takto se mě zmocněte, mužové!«

Rozjasnilo se mu v očích.

Stařecky toužil kdysi zmocniti se světa způsobem tisíc-
cerým. Dnes poznal, že lze tak učiniti způsobem jediným:
tak jak svět chce.

Slyšel hlas, který volal do zbraně. Slyšel srdce, bubnu- 5
jící k pochodu.

Věděl, že k boji je potřebí mužů mladých a silných.
Jeho svaly však byly stále stejně zchátralé, nohy se mu
podlamovaly a ruce trásly.

Proto dovedl naléztí statečné slovo. 10

Řekl:

»*At zemru!*«

Řekl to jako vojín, který žádá svého velitele o novou
zbraň, — odhazuje své tělo do kouta světnice jako zlo-
mené kopí. 15

Předměstská tančírna U Halouzků stála na rohu ulice a všech šest oken sálu vedlo na volné prostranství, které bylo projektováno jako budoucí náměstí. Doposud však
 5 tam nebylo ničeho, co by hlásalo budoucí majestát tohoto místa, — ba naopak, — hromady rumu, tři zpuchřelé bou-
 dy, plné prken a haraburdí, a několik přesmutných stro-
 mů, které sice kvetly po celý rok, ale jen sazemi a pra-
 chem.

10 Když se večer sešeřilo, tu pusté prostranství dalo se prostoupiti mlhou, obrysy bud a stromků se roztřepily a tramvajové kolejnice natáhly se do bláta jako zabité užovky.

Dnes však je sobota a u Halouzků pan Franc rozsvítil
 15 tři plynové hořáky, dokonale přitom zašpiniv ubrousek, který celý týden už visel mu z kapsy. Šest oken vyvrhlo na mokrý chodník šest světelných sítí a majitel lokálu pan Halouzka usedl si do nálevny, podoben rybáři a leklé rybě zároveň.

20 Do světelných sítí počali se chytati chodcové osamělí i stádní. Řezničí pomocníci, krejčíři, nezaměstnaní, pepíci, dělníci z Českomoravské, dnes v sobotu umytí a učesaní, holky z ulice, šičky a nejvíce služky, které už umyly okna, schody a mastné talíře a měly, jak se říká, »fraj«.

25 Mařka přišla dnes až o půl desáté. Paní ji dřív nepustila. Zítřka má přijít na návštěvu pan rada a tu je třeba připravit plno lesklých sklenic, vytrít prach z mis, důkladně vše zpřevracet v saloně a zase nazpět postavit — a vůbec nechat na zítřek jenom vaření. Potom: Mařka také musela
 30 psát domů psaní, — psaní, které sice nemělo více slov než schodů, které ráno umyla, ale dalo mnohem více práce, neboť schody se umývají jen na týden a hned se zablátí, kdežto slova dopisu musejí být čistá, přecistá, neboť budou po nich doma chodit čtyři dobré oči po celý měsíc.

35 Tím však se stalo, že Mařka vstoupila do sálu jen po

svých; Vojta na ni nečekal. Ani u domovních dveří, ani na rohu, ani u vchodu k Halouzkům. Vojta byl u kanonýrů a ti jsou přesní. Řeknou-li v 8 hodin, — tak jsou v 8 hodin na místě. Ale také déle nečekají než čtvrt hodiny. Mimo kasárny je jim čas nejdražším statkem. Nedovedou jej 5 promrhávati dlouhým čekáním.

Bude mě čekat uvnitř, myslila si Marie, ale přece bylo jí stydno, když si sama kupovala vstupenku. To proto, že vždycky chodívala s »fešákem«, že »fešák« rozmlouval s pokladnicí a »fešák« platil. Pokladnice měla pro ni protivné oči a Marie, přestupujíc práh, cítila, že má kolena 10 otláčena od mytí podlahy.

Teď jí nastalo pátrání. Nebyla sice nikdy v tropickém pralese, ale znala ho velmi dobře. Husté trsy těl, žluté květy pivních sklenic, červené bobule vín, oblaka kouře, 15 vřeštivý cyklon hudby a vypražené tváře, — vše to, co v dupárně U Halouzků bujelo, vířilo, zmítalo se a chrasťelo, — bylo tajemnější a žhavější než všechny pralesy na rovníku. Marie hledala Vojtu jako cestovatel svoji cestu, protlačovala se napěchovanými stoly, stem hadovitých ne- 20 bezpečí, šla kolem propastí a cíhajících šelem, — ale Vojty tu nebylo. Zabloudila. Bůh na ni zapomněl a ona zůstala sama uprostřed lidí. I usedla si ke stolku v rohu, složila své tělo do rozvrzané židle, jako by se chystala přenocovat v této neznámé krajině, — a poručila si sklenici 25 piva.

První hlt vypila úkradkem, ale když vypila půl sklenice, nabyla jakési jistoty. V tanečním viru poznala tři čtyři kamarádky. I Lída komisařů tam byla s novým »fešákem«, i ucuchaná Hanka, co slouží naproti u Vejrychů. 30 Potom poznala toho staršího pána, co se na ni směje, kdykoli ji na trhu potká, — a když dopila sklenici, cítila, že zná se se všemi lidmi, kteří před chvílí byli jí neznámou a strašlivou pevninou.

Vojta mohl počkat, myslila si, — a je to jeho vina. Já 35 jsem na něho v neděli také čekala. Možná, že se rozzlobil, — kdo ví, — je starý divoch. Možná také, že mě viděl

předevcírem s tím hubeným krejčím, co tak krásně zpívá ke kytaře. Nebo šel za jinou?

Bylo tolik možností a Marie se jimi probírala jako zrnky růžence. Seznavši, že na konci všech těch možností je kříž, — domodlila se, povzdychla, ale potom umyla svoji mrzutost jako špinavé nádobí, neboť byla služka a měla ráda čistotu a jas ve své kuchyni. Vzpomněla si na kytici květin, co dnes ráno viděla na trhu, mladá radost projela jí prsy a rty, řekla tiše »atsi« — a rozhlédla se kolem sebe rozzářenýma očima.

A tak se stalo, že její jarní, dychtivý pohled setkal se s očima cizincovými. Ano, — byl to cizinec, jediný cizinec v sále. Všichni ostatní, byť je nikdy i neviděla, byli krajané; — tento jediný byl cizí. Proto, že seděla k němu zády a dříve ho neviděla? Ne. — Bylo to cosi zcela jiného. Celá jeho postava, šat, ruce, ba i knoflíčky od manžet odlišovaly ho tolik od ostatních, že Mařku až zamrazilo, když ho spatřila. Nejdivnější pak byly jeho oči; zatím co ostatní obrazy v sobě světelnou radost sálu, — oči tyto jako dvě mrtvé skály kamenně tyčily se pod bledým čelem. Tma před nimi, tma za nimi. A přece uchopily Mařčino srdce tvrdě a násilně. Nebo ne, — nechopily, — zřítily se na ně.

Kdo to může být? myslila si Mařka. Je jistě cizí. Už se neohlédnu.

Položila si ruce na prsa, ale tam tlouklo to kladivem. Zase zjevily se jí před očima květiny dnešního rána, zase krev zavířila tělem. Konečně si řekla: »dyť je to taky člověk« a obrátila se k němu zcela bezvýhradně.

Cizinec vstal od svého stolu a přistoupil k ní.

»Smím přisednout, slečno?«

Hlas měl sametový, měkký, jako pohovka. Pohlédla naň zcela kratičko a byla na rozpacích.

»Abysme tu tak sami neseseděli. Vy tu — já tam. Bude nám dohromady veseleji. — Či snad někoho čekáte?« dodal, když stále neodpovídala.

»I ne,« řekla Mařka a zavrtěla prudce hlavou. Cizinec usedl a zavolal sklepníka.

»Přejete si víno či pivo?« ptal se jí.
 »Děkuji, — už jsem měla,« měkce zašeptla.
 »Ještě jedno — na seznámení.«
 Nechtěla. Že by se jí točila hlava. Konečně však přece
 dala si přinést skleničku vína. 5
 Přitukli si a vypili. Od té chvíle zachytla se Marie skal-
 natých očí cizincových jako horská rostlinka. Našla v nich
 dosti prsti, aby mohla růsti a kvést.
 »Také jste tu sám?« tázala se.
 »Já jsem docela sám,« — odpovídal. »Docela sám, ne- 10
 znám nikoho v celém sále mimo vás.«
 »Jistě nejste zdejší.«
 »Ne, slečno. Přijel jsem z daleka.«
 »Odkud?«
 »Celý svět jsem projel. Naposled jsem byl v Rio Janeiro 15
 v obchodě s kávou. Byl jsem také v Africe a v Asii.«
 Cizinec vyrostl ke stropu a Marie zachytla se stolu.
 »Tak daleko —« zašeptala. »A proč?«
 »Hledal jsem zaměstnání. Našel jsem je všude a nikde.
 Nezdržel jsem se na jednom místě déle než chvíli. Nevy- 20
 držel jsem. Je to v mé povaze, myslím. Sotva se někde
 usadím, omrzí mě to. Utekl jsem z domova jako chlapec
 a od té doby potuluji se od místa k místu.«
 »Proč jste se tedy vrátil?«
 »Já jsem se nevrátil, — jdu jenom mimo. Myslíte si, že 25
 jsem tu doma? Jsem doma všude a nikde. Kdybyste pro-
 šla tolik světa a prožila tolik co já, — poznala byste, že
 čím více světa projdeme, tím méně jsme na něm doma.
 A nakonec jsme velmi unaveni.«
 Cizinec sestaral v obličeji; chorobnost v podobě te- 30
 nounkých vrásek uchopila jeho obličej jako do pavučiny.
 Marie se rozesmutnila a pohládila mu ruku.
 »Cožpak nemáte nikoho, — rodiče, ženu, milou?«
 »Rodiče mi už dávno umřeli,« odpověděl cizinec rychle,
 jako by právě to očekával, »a to ostatní, — víte, — těžko 35
 lze nazývat všechno tím jménem. Když jsem byl námoř-
 níkem, měli jsme v každém přístavě svoje děvčata, která

jsme navštěvovali. Ale když jsme byli na moři, — a to bylo téměř po celý čas, — tož jsme věděli, že máme všude holky, nemáme nikde milé. Těch pár hodin, co jsme u nich byli, odešlo s námi, — a zachycujte se, když je lano přerázáno! Nač bychom byli na ně myslili, když ony nemyslíly na nás? A milá — to je něco, nač se může myslet, a něco, o čem se myslí, že si to na nás myslí. To je na tom hlavní, když jsme sami a daleko. Ale ony na nás zapoměly, sotva jsme bouchli dveřmi. Nezarostli jsme tam a nemohli jsme toho ani žádat. I vy zítra zapomenete.»

»Proč bych zapomněla? Nezapomenu!«

Cizinec zavrtěl hlavou a ušklíbl se.

»Nezapomenu,« tvrdila Mařa, »budu na vás myslet, dělá-li vám to dobře.«

»Člověku je hrozně divně, když si nikdo na něho nemyslí. Jako by šlapal do prázdna. Jako by neměl těla — nohou — rukou. Zvláště večer, když slunce zapadne. Na kterou stranu se má obrátit? Na kterou jít? Loď jede a přece stojí. Jsi sám, sám, sám. Věřte, samotný člověk si nestačí, aby žil. Je mrtev — je mrtev.«

Bylo cosi tak přesvědčivého v těchto slovech, že Marie položila mu ruce kolem hlavy, pohládila jej mozolnatými dlaněmi a z celého srdce, chtěj zachrániti tohoto muže, zašeptala:

»Přísahám vám, pane, že na vás budu strašlivě myslet.«

Muzika hrála vřeštivý valčík, dupárna dýmala jako komín a cizinec, chystající se vstát z mrtvých, pravil do očí nejvěrnější sluzky:

»Miluji vás, slečno!«

Potom přitiskl ji k sobě, šel rukou podél pasu k ňadrům a sevřev je vydechl zhluboka jako zachráněný.

Potom připíjeli si z jedné sklenice, říkali si sta nesmyslných vět, kterým dokonale rozuměli. Cizinec měl ruce ledové, ale hlas horký, Marie byla celá horká, ale chvílemi ji mrazilo. Čas utíkal, — vstali, zaplatili a vyšli do noci, přitisknutí k sobě, bok podél boku.

Za rohem se políbili, uprostřed ulice se políbili. Nárožní

lucerna tonula v mlze a Mařka tonula v měkkých polibcích. Tak došli až k domu a stanuli u dveří. Mařka odemkla, vešla, cizinec vstoupil za ní a pak oba, vedouce se za ruce, po špičkách stoupali tmou schodiště.

Mařka měla svůj kumbálek vedle kuchyně. Postel, kufr, 5
prasklé zrcadlo s pohlednicí a starý věšák byla všechna jeho nádhera. Jednomu by byl těsný, dvěma byl volnější. Proto tam chodíval Vojta, před ním Lojzek a nejprvnější Karlíček Chýla, odvážný elektromontér. Po každém 10
tu zbylo něco krásy, všichni tři procházeli teplým náručím Mařčiným, — i když sama o všedních dnech usínala. Když ti tři směli, proč by nesměl bludný cizinec, jemuž stejně šly rty a prsa naproti. Či proto jen, že nemá jména? Má 15
zato smutek, který odzbrojuje. Že ho nezná a že hned první večer? — V prvním okamžiku poznáš víc než v prvním týdnu a měl by, když už zítra odjíždí, jet bez uzlíčku? 20
Tak asi myslela si Mařka, zavírajíc pevně dveře, a nakonec nejvíc: že to musí být.

V pokojíku byla tma. Když však octla se Marie v rukou cizincových, u okna objevila se hvězda. Dívala se Marie 20
na hvězdu a naslouchala horkému hlasu cizincovu. Poslouchala mu celá a nejvíc dvěma nadry, které daly se hníst, jako by do sebe chtěly přejati všechn smutek a krásu rukou milujících.

Kdyby se byla mu podívala do tváře, byla by viděla, že 25
je bledá, velmi bledá, — bledší než hvězda v okně. Ale ona pohlížela na hvězdu, a plna jsouc lásky a nádhery, rozsvítla se v srdci svém do těchto předsevzetí:

— Nikdo na tebe nevzpomněl, člověče, — věř, že budu 30
na tebe vzpomínati.

V kuchyni, na schodišti, při mytí nádobí, na trhu, a nejvíc večer, než usnu.

Abys, — až odjedeš, nebyl cizí zemi, po které půjdeš. Abys nebyl sám až k smrti.

Jistě, jistě, kdyby se cokoli mělo stát, budu věrně na 35
tebe mysliti a Bůh mi k tomu dopomůže. —

— Hvězda za oknem rozevřela se do velkého květu a

Marie padla naznak do lůžka. Když cizinec vstupoval do jejího těla, řekla ještě, ne pro smysl těch slov, ale ze setrvačnosti, neboť vždycky tak říkala mužům, kteří přicházeli ji milovat:

5 »Dej pozor!«

Potom zavřela oči, složila mu ruce kolem krku a přijala jej do sebe věrněji než hrob, — se všemi hříchy, bolestmi a nadějemi, i s těmi, na něž se umírá. Leželi v sobě jako dva dary z opačných pólů světa, — spojeny na věky tím, že se sobě navzájem odevzdaly.

10 »Nezapomeneš?«

»Nezapomenu.«

A tu tělo cizincovo, napjaté pohlavní křečí, náhle sebou nesmyslně zalomcovalo. Marie cítila, že nedošel ještě k jejímu srdci; jata strachem přitiskla ho k sobě ze všech sil. Tu tělo přelilo se přes ni jako vlna a znehybnělo, — ztvrdlo. Marie uslyšela rozedraný vzdech, ale nebyl to vzdech lásky, — přicházel s jiné strany. Byl to vzdech nesmírný a přece krátký, který dozníváje rozezvučel všechny věci pokoje. Zamrazilo ji smrtelně, jako by led v sobě pocítila. Uchopila za vlasy hlavu, bezvládně jí ležící na hrudi, zvedla ji usilovně, až donesla ji do svitu hvězdy, která za oknem stála od věčnosti k věčnosti. A v tomto mdlém světle uviděla vytřeštěné oči a staženou grimasu mrtvoly.

25 Byl raněn mrtvicí.

Plna hrůzy pustila hlavu. Padla jí mezi ňadra jako kámen do tůně. Celé tělo rozvlnilo se jí do tisíce zmatených kruhů. Chtěla vykřiknout — nemohla, chtěla vyskočit — nevyskočila. Ležela chvíli ztrnule pod mrtvým tělem, které se doposud vklíňovalo do těla jejího. Napjala všechny síly, aby je sundala, ale mrtvé tělo drželo se jí pevně nohama a jako by se do ní propadalo. Zápasila s ním zoufale, neboť hrozná bolest a hrůza se jí zmocnila, — ale těžko bylo zápasit. I když nakonec zprostila se do té míry, že je ze sebe odtrhla a položila vedle přes pelest, poznala ubohá, že je nesundala a že je nikdy nesejme.

35 Vstala. Bosýma nohama prošla dvakrát pokojem. Vy-

běhnout, křičet, svíjet se po zemi přikazovala hrůza v komoře. Zůstat, býti tiše a nejtíšeji kázala hrůza za oknem.

Vzala prostěradlo a přikryla mrtvého. Ruku, která přepadala přes pelest, přiložila mu k boku. Potom sedla si k němu — služka nejvěrnější. 5

Hvězda za oknem bledne, ustupujíc šerým konturám komínů. Marie nehybně hledí před sebe jako pták, kterého pro zpěv zastřelili. Odchází kamsi na dalekou cestu. Do světa cizího — cizinec. Říká si »Sbohem, Marie!« Opouští domov svých dvacetiletých ňader, mateřštinu radostného lůna, odchází od celého svého těla, jež tak prudce kvetlo láskou před dvěma hodinami. 10

Neví a neříká to nikomu; ona to cítí. Je jí náhle chladno, chladno, chladněji než nehybnému tělu pod pokrývkou. Jako by krev jí kudysi odtékala. Je zima, zima... 15

Balí se do vlněného šálu. Stává se natolik podobnou mrtvému, že si to uvědomuje. Proto nekřičí, nevstává, neplácá, ač už v ulicích rachotí první vozy a domovník otvírá vrata.

Komu od této hodiny otevře náruč, aby na smrt nepomyslila? Jak bude kdy moci oddati se jiné lásce, netr-nouc hrůzou, aby jí milý nezemřel mezi nohama a ňadry? Neumřel dnes jeden v jejím objetí, — umřeli s ním všichni, — i ti, kdo ještě nepřišli. Ve smrt jsi se u ní, lásko, proměnila, a čím jiným, než láskou, může žít žena? 20

Hodiny bijí. Mlékařka zvoní. Marie neotvírá. Není v ní nic, než mrtvý cizinec, mrtvý milenec a její věrnost na věky. Propadá se do nekonečných, bolestných hodin, v nichž bude jí strašlivě na něj mysliti, — a tak cizinec, za živa pohřben, po smrti v ní z mrtvých vstává. Dostála tomu, co slíbila. Srdce služky Marie, kterým věčně bude procházeti jako meč pochvou, bude sloužiti jeho životu. 25
Věrně, nejvěrněji. 30

Dveře z chodby se otvírají. Cosi řinčí, cosi zvoní, cosi zlostně křičí: 35

»Pročpak nejdete otevřít, Mařko, když mlékařka už půl hodiny zvoní?«

Marie nechápe, co po ní chtějí, vidí jen v mlze paninu
tvář. Potom má dojem, že na ni doléhá kruh vzdušných
masek, slyší lomoz, křik sta úst a očí k sobě obrácených.
Tísňena se všech stran nemůže dýchat, zvedá ruku, a jako
5 by se tím chtěla zachrániti a odvrátiti pozornost všech
od sebe, ukazuje jí na postel, kde pod pokrývkou strašně
rýsuje se ztuhlé lidské tělo, a křičí:

»Tam — tam — mrtvý!«

Potom teprve padá na zem, svíjí se a v tisíci slzách
10 roztéká se po špinavé dlažbě.

A žádný z přítomných, kteří skupují se v divém zmatku
kolem postele plni hrůzy, rozhořčení nebo lítosti, nechápe,
že ne mrtvý, ale mrtvá zůstává v této osudné jizbě.

MUŽ BEZ BARVY

První kapitola románu Polární záře

Tomáš Wichan probudil se pozdě. Byly už tři hodiny odpoledne. Staženou žaluzií protékalo do jizby trochu kalného světla. Zakašlal, zasakroval a vytáhl žaluzii. Šlo to těžko, protože provaz byl v polovici přetržen a nadvázán jiným. 5

Když ji vytáhl, odkryl se mu obraz, kterého už neviděl, protože se na něj díval déle než tři roky. Kdyby byl stál na jeho místě někdo jiný, snad by byl na něj chvíli se zájmem patřil, ale ne dlouho. Předměstská ulice, — tak jako na celém světě, — špína, kouř, saze, domovnice, dvě báby pod oknem a tři komíny na obzoru. Proti otřískaným oknům otřískaná okna, proti šedivým tvářím šedivé tváře. 15

Tomáš usedl k oknu na kufr a obouval boty. Anna ještě spala. Přišla domů až ráno. Dýchala těžce a chrápala. Její masité tělo a rozpuštěné vlasy jako by se prosakovaly do barchetových peřin. 20

Když se Tomáš obul, vytáhl z vesty cigaretu a hledal sirky. Prohledal všechno harburdí rozházené po stole, i na podlahu se díval, ale nenašel nic. Zatrásl Annou.

»Kam jsi dala sirky?«

Anna se těžce probírala. Vzdechla polo bolestně, polo zlostně: 25

»Na kamnech!«

Tomáš vzal sirky a zapálil si. Potom se oblékal dál.

Anna zatím se probírala. Několikrát otevřela oči, — ale vždy je zase zavřela. Poznala však, že se Tomáš obléká. Chtěla se ho zeptat, kam jde. Neměla k tomu dost síly. Celá byla ještě ve spánku a slova byla z tohoto světa. 30

Tomáš byl oblečen. Upravoval si před zrcadlem kravatku. Promluvil, aniž se ohlédl:

»Dnes večer budu u Tří korun. Přineseš mi tam peníze?« 35

Anně se chtělo říci ne, ale bylo pohodlnější neříci nic. Neřekla tedy nic.

»Nepřineseš-li, — nepříjdu domů.«

Starý argument, myslila si Anna. Bože, on se domnívá, 5 že ho mám pořád ráda. Že bych bez něho nemohla spát. — Neřekla však nic a usmála se, neboť člověk je tvor boží. Anna byla stará kurva a dělalo jí příjemně — ne když si myslela, že někdo ji má rád, — to byla skromnější 10 a statečnější; jí stačilo, když Tomáš si myslel, že ona ho může mít ráda. Anna byla stará kurva, ale usmívala se skoro mateřsky.

Tomáš odešel, aniž slova už promluvil. Sestoupil po schodech, překročil u vchodu hejno střapatých děcek a vyrazil na ulici.

15 Byl pošmourný den a mlha. Louže podle chodníků leskly se jako rybí oči a také byly němé.

Strčil ruce do kapsy a vypjal hrud. Byl to zvyk z mládí. Tříkrát vydechl z plných plic, aby vyhnal všechny včerejší 20 kouře a zápachy. Nezdařilo se mu to však. Jako by celá ulice se svými kluzkými okny a špinavým nebem vběhla mu do plic. Zakašlal a jal se plivati. Tak došel k nábřeží.

Moře podobalo se houbě. Stíralo s nebe cáry, ale marně. Na pobřeží bylo však mnoho lidí: nosiči, pasažéři, páni 25 na procházce, námořníci a vagabundi. Kdyby byl Tomáš nosičem, pasažérem, námořníkem nebo zlodějem, byl by šel mnohem příměji, i kdyby měl centový náklad na zádech. Byl by se díval kolem a byl by mnoho viděl. Každá 30 tvář by se mu rozloupávala před očima jako ořech, každá věc by něco povídala. Maje cíl, měl by směr, měl by určitý zájem. A kdo má zájem, táže se a sbírá odpovědi.

Tomáš však nebyl žádným z těchto šťastlivců. Neměl cíle, směru, zájmu. Plul zástupem jako prázdná loď na 35 rybníce. Bez vesel, bez myšlenky. Proto ten celý pestrý dav, který kol něho se zmítal, vnímal jako šedivé klubko, beztvaré a řídké.

Byli tu také chudí, vyzábílí a sedření. Celý svůj život roznosili v kufrech, bednách a pytlích. Hekajice pod ná-

R - 1) O Františku muzikantovi.

František byl zavržen ve staré vlně, "Kotoko"
už na doručení poh. Hrával tam na housle od desáté
~~do~~ do své práce, učil ty idole. Zpívá již doposud žil
na klavír kulhavý a příměly Kleiner, ale ten přivítal.
Na jeho místo nastoupil nějaký konservatorista
dávající mu slavy a vztahy ma očima a František
až přivítal, jak se jmenuje. Dostal byl na konservatorii
dávající, učil s ním kral už jindy poh. Za to
hájil du, když se ráno poplápl přivítal Františkem,
je když nevíš před ^{práci} zhroutkem, je by dříve odšel,
přivítal už ním vltar nemi diti uvidem.

František žil u jedné ženy na předčasně
stano. Na sjevu ním učil jaksi čam; vřady lidé se
nejde milují secer a to m už od udivování jeho
něho pohu hrával. Nežtrů v kuo, polnu se vlněm.

Polární září.

Tomáš Niekau potulo se
kouse. Byly už tři hodiny odpoledne. Slapánu
závěsi trótilalo do tříty kuchu kalus'ho mělla.
Zabavil se, zasmárol a vyčáhl žalosti. Šlo to
už, krotě sevas lye v kolovici křitřecu a
nacvičau jingiu.

Když ji vyčáhl, - odhrýl se mu
obraz, který už neviděl, - postěpě se na nejčivší
děl už tři roky. Když byl stál na jeho místě
někdo jiný, - musel by se ^{na něj} dívat se zapsaním patřic
sem, - ale ne dlouho. Především ušic, - tak
jich na edim měllí, - žilna, kvi, sape, - domovica
a dui bily pod oky, tři koničy na odporu.
Proti obřichavým okurím obřichaví okua, -
krotě Fedoryju, křiviu, sedomí tvári

Tomáš si šel uspat k oknu a obmuel
boly. Anna ještě spala. Přičle domů až ráno.
Dyškala fizee a chrápala. Její mančí šlo
a požavěti ušic jako by se presakovaly do
koncludu, ob feriu.

Když se Tomáš obul, vyčáhl z
něstý cigaretku a hledal vřily. Předledat
někoho karabrodí se rozhlápení po stole,

klady, v nichž třeba sešly se všechny nádherly světa, —
měli v očích přece jen kus světla a barvy. Mohli si říkat:
Ještě dvě marky a budu mít zítra oběd. Mohli přeměňo-
vati svá břemena v zážitky, svoji únavu v odpočinek. Ob-
těžkávali očima všechny předměty, majíce pro ně smysl. 5
Neboť dalo se jimi vydělati. Vážili spravedlivýma očima
lidi a rozvažovali na šťastné a nešťastné. Otylí Angličané,
vykartáčovaní Francouzi, sentimentální manželé na sva-
tební cestě podněcovali jejich vztek. Když jim ze svých
pěstěných rukou spouštěli do pěstí peníze, počítali, zda 10
dostali dost, aby mohli svou nenávist odložit. Bohudík, —
nedostali nikdy dost a tak tito chudí, vzdouvající přista-
vem jako kvasinky, neměli jenom mnoho na práci, ale též
mnoho, o čem by přemýšleli. Většina jich učinila pak zá-
věry statečné a výbojné. V jejich znameních dívali se na 15
svět a svět byl pestrý a barvy, třeba krvavé, od sebe
jasně ohraničeny, i když běhali půl života po kamenném
molu mezi šedými boky obchodních lodí.

Tomáš nebyl člověkem jejich ražení. Ač obklopen stej-
nými podmínkami jako oni, žil jiným životem. Narodil se 20
jinde, žil půl života jinde, a když v druhé půli náhodou
spadl mezi ně, — nebyl jimi. Jako by dvě protivné síly se
v něm srazily; proto byl vlečen, sám žádné nemaje.

Z komínů několika transatlantických parníků se kou-
řilo. Kouř vystupoval k nebi, tu se rozkládal a vějířovitě 25
padal na město. A to byl už večer.

Na nábreží se rozsvítla světla a Tomáš obrátil své
kroky tam. Pozvolna počal propadávati mechanice svých
denních pochůzek. Ke kavárně Tivoli, k sloupu Svobody
a zpět. Nakonec krčma U tří korun. 30

Když si myslil, že už přichází jeho hodina, stočil kroky
z osvětleného a rušného nábreží do ulic. Ty rozvětvovaly
se v menší a menší — sotva tři chodci mohli jimi projít
— a půda počala stoupat. Město rozkládalo se terasovitě.
Paláce boháčů a hotely lenivě se rozvalovaly u moře, 35
čtvrti chudých byly vsazeny do kamene úpatí. Tomáš šel
mechanicky středem těchto uliček, v nichž řada elektric-

kých svítilen jádrem plamene (jež bylo obaleno lepkavou mlhovinou) podobala se žabím vajíčkům plovoucím ve ztuhlém rybníce. Nebylo radno tudy jíti sám a hlavně ne podél zdí. Přístavní město, které každého dne přijímalo
5 uzlovité chuchvalce námořníků, pirátů a dobrodruhů celého světa, aby je druhého dne zase vyvrhovalo, — přijímalo též všechny jejich pudy a neřesti, jimiž se tu vybíjeli, aby zase po několika hodinách na pevnině vypluli na širé moře, berouce s sebou všechny stopy svých činů a zločinů.

10 Do krčmy U tří korun sestupovalo se po čtyřech schodech. Tomáš octl se v tmavé chodbičce. Veden světelnou štěrbinou ve dveřích, směsicí tvrdých, hlučivých hlasů a konečně starým zvykem, nahmatal kliku a vstoupil.

Tři petrolejové lampy plavaly v kouři, okolo politých
15 stolů tváře přinesené z bůhvíjakých dálek a uprostřed tváří dřevěné dýmky. Teprve za chvíli jsi zpozoroval, že se zde cosi bělá a výská jako žena, — a potom jsi uviděl těch šest sedm holek, houpajících se v kyčlích, obcházejících lokál nebo sedících v náručích námořníků jako kvě-
20 tinky v kořenech starých dubů. Doposud plno nebylo, — byloť příliš časně. Tomáš minul první místnost, vešel do druhé. Za pultem baru seděla černovlasá Lucy a usmála se na něho. Říkám-li, že usmála se na něho, neznamena to, že by se nebyla usmála na jiné, ale o těch ostatních mohla
25 si myslit, že mají peníze a že jí jich trochu se svými žádostmi vytřepou do klína, kdežto Tomáše znala a věděla, že nemá ani vindry. Usmála-li se na něj, bylo to zcela něco jiného. Tom však ji minul, aniž pozdravil, — a jí se asi to nejvíce líbilo. Hleděla za ním očima ještě černějšíma
30 a žádostivějšíma, potřepávajíc v rukou lesklou nádobou, na jejíž obsah čekal už jakýsi člověk s vypoulenýma očima a svislým spodním rtem.

V koutě za barem byla herna. Tomáš přistoupil ke svému stolu. Seděl tam Franc Grün, Bob a s nimi přetlustý
35 patron, dle vzezření polo námořník a polo kupec. Na stole stály láhve, sklenice a karty. Tomáš pochopil. Ani tu nepozdravil. Přistoupil zezadu k Bobovi a lehce se ho dotkl

rukou na rameni. Bob pozvedl své kalné oči a kývl hlavou. Načež Tom přisedl k nim, vzal karty do rukou a dal se do hry. Tlustoch byl zprvu zaražen, ale Grün, který ho přivedl, prohodil k němu několik konejšivých slov, — a on ztichl, pilně žmoulaje mastnými rty oharek doutníku a neméně mastnými prsty vějířek karet. 5

Zprvu hráli tiše. Tlustoch však, když několikrát po sobě vyhrál, poručil všem pálenky a počal si prozpěvovat. Grün k tomu pískal a Bob vykládal legrační historii o jedné ženské z Aprilové ulice, která každému platí, když k ní přijde spát. Kupec brunátněl, odfukoval; byl zřejmě dobře naložen. 10

Tu na sebe mrkli: Tom, Bob a Grün.

Karty se jim obrátily v rukou a vše se začalo jinak točit. Byli už dobře sehraaní ve »své hře« a dnes měli objekt ku podivu tupý. Přesto však na chvíli všichni zmlkli až na tlustocha, brzy však rozkřičeli a rozpískali se víc než dřív. A tlustoch začal platit. Jeho hromada peněz začala se rozlézat po stole k spoluhráčům. Zrudl ve tváři ještě více, poručil si pálenku, ale už jen pro sebe, a pustil se do hry s křečovitou vášnivostí, mlátě na stůl plnou rukou. Byl už tam, kde ho chtěli mít: mimo své ovládní. 20

Bobovi seděl v koutcích rtů bledý úsměv. Grün měl naběhlé žíly na spáncích. Tomáš však seděl nezúčastněně a švindloval zcela mechanicky, přijímaje pod stolem depeše nohou svých spoluhráčů. Tichými, znuděnými pohyby bral karty a rozdával, beze vší nervosity. Jako kdysi u strýčka komořího za nekonečných nedělních odpůldnů, kdy partie whistu hraná tetičkami, strýcem a jím byla tak strašlivě fádni, že nevěřil vůbec v jakýkoli její konec. 30 A přece se hrálo tenkrát i dnes a v obou případech ze stejného důvodu: že nebylo na práci nic jiného. Chvílemi vzhlédl zcela maně k pultu a setkal se vždy s očima Lucy. Přejel po nich, jako by z ledu byly, a vrátil se zase mezi kříže, piky a kára. Všiml si jen, že nevzhledného muže u pultu vystřídal jiný, svalnatý, bledovlasý a širokoramenný muž s bledýma očima. Když se znovu podíval, viděl, 35

že něco šeptá Lucy a ta že naslouchá. Potom zase setkal se s jejíma očima, jež byly upřeny na něho tak tázavě, že trhl rameny.

5 Neptá se jí ten chlap na mě? myslil si, pozoruje její pootevřená ústa a pohled. Lucy se však zasmála a zakřikla na muže u pultu:

»Ne, — co si myslíte, pane!«

10 To slyšel Tom od ní už mnohokrát, neboť byla to vždy její první odpověď zákazníkům, kteří jí šeptali do ucha. Proto se zase uklidnil a vrátil ke hře. Nezbyvalo už mnoho — a tlustoch byl by holý jak myš. V jeho očích byla vášeň, zoufalství, vztek, lakota a zase vášeň. Nedovedl se ovládat, byl »méněcenným« a proto si ho Bob začal dobírat. Jakási blondýnka přitiskla svou našminkovanou

15 tvářičku k jeho upoceně lysině a zakvikla mimochodem: »Svéknou tě z kalhot, tatíku!«

20 Tím dohřála ho ještě víc. Obrátil se na ni a řval bje pěstmi do stolu. Štulcem vrátili ho zase ke hře. Tři opilci, co spali u vedlejšího stolu, zvedli své těžké hlavy a dívali se na něho ztrnule.

Upoutali jsme na sebe pozornost, myslel si Bob, — což není dobré. Muž, šeptající si dříve s Lucy, přeploval námořnickým krokem místnost, stanul za zády Wichanovými a díval se mu pět vteřin do karet. Obrátil se v tom

25 okamžiku, kdy dle všech zákonů slušnosti v této krčmě bylo možno ho napadnout, nazvat sprostým kibicem, zbit a vyhodit. Obrátil se a usedl opodál ke stolu. Přitáhl si tam i svou sklenici a chvílemi hleděl na hráče okem skoro zvidavým.

30 Tři pasáckové poznali, že je třeba ukončit hru. Ten starý blondýn má sice vodní krok, ale může být právě tak tajným jako námořníkem. A vůbec: hráčům není dobře, kouká-li jim kdo do karet. A nejvíce falešným hráčům.

35 Bob shrábl karty, strčil je do kapsy a pronesl k tlustochovi hlasem neznajícím odporu: »Už je toho dost.«

Ten začal mlátit pěstmi do stolu, křiče, že chce si své peníze vyhrát zpět. Byl by ztropil výtržnost, kdyby Bob

a Grün, znali i těchto případů, nevzali jej s obou stran za ruce a nezakroutili jimi, až v nich zapraštilo. Náhle změkl a se slzami prosil, ať chvíli ještě hrají, při Madoně, malou chvíličku, půl hodiny, pět minut...

Bob zavrtěl hlavou.

»Prohrál bys i to, co máš, pitomče,« těšil jej dobrotivě Grün.

Ale on naříkal jako dítě. Celá hromada jeho masa zhroutila se do špinavých slz a bylo to odporné. Posléze jej vzali každý s jedné strany, okázale zaplativše svou i jeho útratu, — a vyvedli jej z lokálu, hrozivše při každém jeho odporu vyvrtnouti mu ruku z kloubů.

Tom zatím seděl pod petrolejovým lustrem, kouře cigaretu. Tři smutné hlavy opilců, kouř, zpěv a Lucy jako šedivý dým vstupovaly prázdňými očima do jeho prázdného těla. Ani smutný, ani veselý, nedojetý a nezúčastněný seděl tu sám.

Plavovlasý muž, který bavil se dříve s Lucy a potom usedl k blízkému stolu, aby pátravě díval se na hru, vstal — a přikročil k Tomovi.

»Dovolíte?« zeptal se.

Tom vzhlédl, vyplivl špačka a kývl. Setkal se s dvěma mírnými očima, jež o to byly bledší, oč osmahlejší byla tvář. Neznámý se chtěl asi dát do rozhovoru, ale Tom — trochu z podezíravosti, trochu z pohodlí — opřel si loket o stůl a zadíval se jinam.

Nálada u okolních stolů byla bouřlivá. Mlha opilství snášela se na mozky lidí, což je dráždilo a povznášelo zároveň. Námořníci s kosmatými bradami a dobrodružnými očima vykládali holkám o svých zámořských poutích. Vyslovovali jména cizích měst a ostrovů zvolna a oslnivě, vychutnávající všechnu krásu cizích slov. Vytahovali ze záňadří trety a indické bůžky, svědectví své udatnosti, dovolávali se jich a objímající holku a láhev krvavě věřili, že mluví pravdu. Dělníci ze skladišť cloumali se pod oknem v jiné křeči. Byli uzlovatí a ochraptělí. Neřvali, — syčeli. Neboť se umlouvali na stávkokaze, kteří včera šli do práce, ač byla vyhlášena

stávka a »*boj proti kapitálu*«. Tato poslední slova byla jim tím, čím námořníkům *Honkong* nebo *Singapore*. Dávali se jimi unášet, — ba oni ta slova viděli a hmatali. Přisáli se na ně očima, až jim kol spánků vyrazily modravé žilky.

5 Taškáři u dveří mluvili šeptem a posunky; ohýbali přes rty své úsměvy jako dlouhé hroty kordů. Cizinec pak, zmocněn zaujatostí všech, též nepřemohl svých slov, jako dřív nepřemohl svého příchodu, — a otázal se Toma:

»Nemáte zápalky, pane?«

10 A vytáhl z vesty hrstku cigaret, nabízejí mu z nich.

Tom podal neznámému krabičku. Vzal si z nabídnutých cigaret a dal si od něho zapáliti.

»Čekáte asi na někoho, že jste tak sám?« pokračoval cizinec, oprávněn svým darem k hovoru.

15 Tom vypustil kouř a řekl:

»Sedím zde každý večer.«

»Jste zdejší?«

»Ano.«

»A nemáte přátel?«

20 »K čemu?«

»Abyste tu nemusil sedět sám. Myslím, že je dobře tak večer po práci sejít se s lidmi a promluvit si. Najde se jich vždy několik, s nimiž jste spojen společnými zájmy.«

25 »Nemám zájmů.«

Cizinec se na něho podíval, přemítal chvíli, — ale potom pokračoval:

»Že nemáte zájmů? ne, to mi nepovídejte! Každý člověk přece nějaký má. Na to se stoná tam, kde není potřeb,

30 a vy, myslím, byste tak leccos potřeboval.«

Tom zahrnul si otrěpaný rukáv do rukávu a mlčel.

»Znal jsem jednoho námořníka, — Higgins se jmenoval, — který po celý život toužil, aby si mohl koupit patentní zrcátko s holicími a česacími potřebami. Je to bláznovské přání, není-li pravda? — Ale je to přání. Higgins sám byl jinak šikovný člověk, jenomže rád pil. Sotva jsme někde přistáli, — už byl v hospodě a tam propil plat do

posledního groše. Míval totiž hroznou opici, při které rozbíjel okna. Vystřízlivěl vždy až na lodi a nařikal tuze, že mu nezbylo na zrcátko. Po cestě držel se dobře, ani nekouřil. Sliboval si svatosvatě, že až přijedeme do Kap-
ského Města, že se zdrží pití, kdyby si měl chřtán pro-
řezat. Jenom aby si mohl koupit zrcátko. Všichni se mu
smáli, povídám vám. — Protože jste od něho neslyšel než:
„Poslouchej, mám si koupit žilet se zasazováním nebo
bez?“ či něco podobného. Myslím, že se mu o tom i zdálo.
Kdyby mu někdo vzal to, že si zrcátko s holicími potřeba-
mi někdy koupí, — nevím, co by se stalo. Drželo ho to
celou plavbu. Ale nikdy si ho nekoupil. Propil vše dřív,
než došel ke krámu, kde takové věci prodávají. Ono, prav-
da, vždycky se vrazí dřív na hospodu než na takový fajnský
obchod. A on měl to neštěstí, že se nepřemoh. Drželo
ho to, až loni umřel malarií. Byl vždycky plný života a
myslím, že jenom pro to zrcátko. Bůh ví, co v něm viděl!
Jsou třeba lepší věci na světě. Třeba dům se zelinářskou
zahradou a holuby.«

Tomáš neodpovídal, díval se ztrnule, jako by přemýšlel,
na skladníky, kteří rozpálení vínem řvali: »My chceme
svobodu! My chceme svobodu!«

Potom zvolna a tiše pravil svému hostu:

»Ten chlapík, co jste o něm vykládal, — lhal, pane.
Jakživ nechtěl zrcátko. To si jenom tak říkal. Znam tuze
dobře takové lidi. Myslí si, že když nic před námi není, že
si to tam postaví. Protože si myslí, že cosi musí před člo-
věkem být. Kdyby si to nemyslili, bylo by jim špatně. Ale
povídám vám, pane, — nic není před člověkem.«

»Nerozumím vám,« odpověděl blondák, »a kdybych
vám rozuměl, myslím si, bylo by mně ztrackaně zle,
tak jako že se Kryštof Judas jmenuji.«

»Nebylo by vám nijak,« pokračoval Tom. »Viděl byste
svět takový, jaký je: šedivou kouli. — A ostatně, kdo ví,
je-li to koule; já jsem ho neviděl nikdy zdaleka. Myslím
si, že je to mlha. Nebylo by vám nijak. Seděl byste, pil
byste klidně jako já.«

»Viděl jsem hezký kus světa a dosti jsem zažil, ale toto bych neřekl. Myslím, že svět se podobá lampionu. Když jsem byl v Japonsku, viděl jsem lampionový průvod, pane, Bylo to velmi krásné. Sta světél se kolébalo na vodě a všechny hořely v barvách. Zelené, žluté, modré, — překrásné barvy sešly se na těch papírových koulích. Člověk by čekal, že se rozletí jako ohniví ptáci. Tenkrát jsem si vzpomněl na krásně zelená pole floridská, na žluté písčiny Sahary, na červené tváře své milé a na modré nebe v Dubrovniku. V té minutě obeplul jsem celý svět, pane, — i když jsem pořád stál na místě a hleděl na ty pestrobarevné lampiony. Je pravda, tenkrát bylo mi tuze hej, protože jsem přišel ze Sachalinu, kam jsem byl deportován na tři roky, a nebylo těžších roků v mém životě. A to víte, když člověk vyleze z nějaké nesnáze a má ji dočista za sebou, že dívá se na svět líp, než si to svět zasluhuje. Ale přesto s vámi nesouhlasím. Mlha a svět? Kdežpak! Copak ztratil jste barvu?«

Tom sehnul hlavu. »Možná,« řekl, »ztratil jsem barvu. Tak to nazýváte vy. Já vám však říkám, že není barvy. Dejme tomu, že kdysi kdesi pole byla zelená, poušť žlutá, holka červená a nebe modré. — Čím však je to dnes? Barvy vlily se do jednoho škopku a máte z toho špínu. Podívejte se kolem sebe. Myslíte, že zde může žít barva?«

A položil své oči na zakouřený lokál, rozleptaný kouřem dýmek, výpary těl a alkoholu, bezútěšným čaděním lamp a opilými hlasy. V tu chvíli se mu zdálo, jako by neměl ani těla, jako by se sám proměnil v dým, a bylo mu chladno. Přihnul si rádně z láhve, aby pocítil, že má kdesi chřtán a žaludek. Kořalka však nepálila tolik, jak očekával. Proto obrátil se k Lucy a poručil:

»Přines něco teplejšího, — ne takovou limonádu jako tohle!«

Kryštof Judas zatím zamyšleně kouřil svou cigaretu. Zdálo se, že přemýšlí velmi usilovně. V podzemních lokálech, dřív než se nás zmocní opilství, máme potřebu řešiti si problémy života. A plavovlasému, opálenému muži, je-

hož obrazotvornost byla podnícena sklenkou whisky, — proměnila se kaluž na stole v nesmírný svět. Viděl v ní svoji tvář, hvězdy, moře, země, dům s holuby a tichou zahradou, — viděl v ní, že má pravdu on a ne člověk, který sedí vedle něho. Opřel lokty o stůl, spustil své oči do této vlhké, tekuté usedliny po kořalce, — a tak se stalo, že seděl nad bezednou hlubinou. Jakési dojetí se ho zmocňovalo, jako by pochopil smysl celého světa a všehomíru v jednom okamžiku. Chtěl to povědět a nedovedl. Byl prostý člověk a jeho nadšení bylo silnější než všechna slova, která znal. Přece však nemohl přemoci sílu, která se v něm zrodila, a prostupujíc prudce jeho tělem, bušila do jeho stěn. Proto dupl do taktu nohou a mocně zanotoval:

*Čtrnáct nás bylo na palubě,
čtrnáct chlapců statečných...*

15

Tomáš na něho pohlédl křivě. Nepochopil, co se v něm odehrálo. Plivl na zem a vypil rázem obsah šálku, který mu přinesla Lucy. Protože u pultu nebylo už hostí, přisedla Lucy k Tomovi, úkosem pohlížejíc na rozezpívaného cizince, a zašeptala:

20

»Přijde dnes za tebou?«

Myslila na Annu. Již čtrnáct dní vedl se tichý boj mezi nima dvěma. Lucy, podrážděna chladností Tomovou, byla dvakrát ctižádostivá. Opakovala znovu svoji otázku, když Tom stále mlčel. Konečně přikývl, aniž na ni pohlédl.

25

»A půjdeš s ní?«

»Nevím.«

Lucina ruka položila se na Tomovu a zůstala tak, i když Judas dozpíval a pravil přísně k Tomovi:

»Ztratil jste barvy, pane. Nemáte je venku — ani v sobě. Ano, hlavně že je nemáte v sobě. V duši nebo tam někde. Potom se vám všechno ztratí. Tak je to a ne jinak. Co o tom soudíš, děťátko?«

30

Lucy nesoudila o tom nic. Usuzovala jen, který prst by byl nejsladší, které pohlazení natolik příslibující, aby To-

35

ma přemohlo a s ním i Annu a celý svět. Zápasit o muže je velký zápas a ženě nezbyvá rozumu na ostatní, které je pro ni hloupostí.

Tomáš konečně promluvil:

5 »Dobře, — nemám barvy. Ani venku, ani v sobě. Mluvíte jako mudrc, to jest namlouváte si, že vy barvy máte, protože si myslíte, že je vám s nimi líp než bez nich. A namlouváte si také víc věcí: že je štěstí, neštěstí — dobro, zlo — běloba a čern. Rozdělujete si to pěkně do dvou příhrádek,

10 jako to bude pánbůh rozdělovati při posledním soudu. Hříšníci sem — spravedliví tam! — A on se nikdo v zástupu ani nepohne, protože není ani spravedlivých ani hříšných. Není šťastných ani nešťastných, černých ani bílých. Slilo se to, pane, v tomto světě jako v kotli a je z toho bláto.

15 Jaképak štěstí! Před chvílí jste mluvil o domku s holuby. Kdybyste jej měl, čert ví, o čem byste zas mluvil. A já vám povídám, — když mi bylo dvacet let, — tak jsem měl všechno, co jsem mohl na tomto světě chtít: peníze, byl jsem zdravý a nebyl jsem zrovna blbý. A také jsem

20 všechno měl. Užil jsem vše, co se dalo. To, o čem tu leckdo mluví jako o nejvyšším štěstí, mohl jsem si opatřit každý den ráno k snídání. A nudilo mě to tak, jako by vás nudil domek s holuby.

A pak — zase jsem to vše ztratil. Nebyl jsem tím ne-

25 šťasten, — naprosto ne. Neboť maje všechno, neměl jsem nic, a nemaje toho, nemohl jsem mít méně. Bydlím teď v činžáku za 25 marek měsíčně, žiji uprostřed bídy, ale nežiji jí. Všichni ti chudáci, kteří dnes mají tak málo jako já, — touží. Po plné míse, bohatství, zámku na nábřeží.

30 Myslí si, že je to cosi nádherného, co jim dá netušené slasti. Touží po tom, barevně si to malují, stavějí si to před oči. A v tom se od nich liším: všechno jsem kdysi měl, — a nestálo to za nic. Bylo to bez barvy a beze slasti. Proto je mi všechno jejich usilování k smíchu. Chtějí něco, po čem

35 nic není. Touží po něčem, o čem ze zkušenosti vím, že je to beztvaré, šedivé a nudné jako bída.«

Tom by byl mluvil ještě dále, ale Lucy mu překážela.

Tiskla se na něho, jako by vůbec nebylo těch slov, která si muži mezi sebou vyměňovali. Neboť i ona měla pevný úmysl, který ji plně vyčerpával: odvléci Toma k sobě dřív, než přijde Anna.

»Je to s vámi sakramentsky špatné,« odpovídal Judas. 5
»Jste asi nemocen. Myslíte, že vám už není léku ani pomoci?«

»Nazýváte-li vidět pravý stav nemocí, — pak jsem skutečně rádně rozklížen. A od toho, myslím, pomoci není.«

»A což — změnit trochu podnebí? Jste tu ve městě, 10
myslím, dlouho. Tak moře, vítr, skály. Pohyb. Zde je to jako na dně kaluže. Není divu, že se tu stane člověk žábou.«

Mluvčí si připil a pokračoval:

»Ano, — měl byste odtud, — a hodně daleko. Víím, co to tu je. Bylo mi také jednou pozdržet se v New Yorku 15
přes celý rok. Byl jsem, myslím, blízek toho, čeho vy. Samé domy, automobily, řev, — člověk spal po bůhvíjakých lokálech a ráno měl plíce jako pytel popele. Neměl jsem krejcaru a hledal jsem práci. Sice jsem ji nenašel, ale vždycky se našel někdo, kdo mi dal do úst právě tolik, co 20
stačilo, abych nepošel. To je to nejhorší. Protože vás to naučí se flákat. Ztrácíte smysl i barvu. Přestal jsem hledat práci. Chodil jsem jen z místa na místo a dělal jsem i všelijaké podezřelé věci. Jenomže jsem nebyl na to dost šikovný. Policie mi vyndala boty a to bylo štěstí. Neměl 25
jsem už zájem skoro na ničem, — a věřte, — když jsem dělal něco — nu, řekněme nezákonného, — dělal jsem to beze všeho rozčilení. Vše mi začínalo býti fuk a proto jsem neměl ani těch zlodějských rozkoší, které se po krádeži probíjejí s holkami ve víně, při nichž se sní o nových 30
lupech a jásá nad podařeným podnikem. Policie mě tedy vyndala — a já jsem zase začal hledat. Našel jsem práci na lodi a bylo dobře. Na oceánu se to se mě slouplo jako hadí kůže. Podle mne by bylo tedy nejrozumnější, kdybyste šel odtud pryč.« 35

Tom se unaveně usmál. Lucy se k němu nahnula a šeptala mu do ucha:

- »Půjdeš ke mně, bobečku, viď! Mám nový byt v Dlouhé ulici. Je v suterénu, ale nejsou tam štěnice. A jsem tam sama. Ukáži ti tam něco legračního, Ela mě to naučila a ta to má od jednoho Francouze, něco moc, moc...«
- 5 Tu se jí zezdálo, že se to nehodí, že je to nechutné, překousla tedy větu a řekla, jako by zamazávala první: »Nebo ti dám krásný náramek. Utržíš zaň hodně. Dal mi ho včera jeden pasák. Má dva brilianty, — na mou víru! Ale necháš Annu. Půjdeš?«
- 10 Tomáš odtrhl její hladící ruku, a obrátiv se ke Kryštofu Judasovi, ptal se výsměšně:
»Kam mám jít? Nevím, je-li na světě taková dálka, která by mě přesvědčila o opaku. Byl jsem, myslím, všade a všade to bylo stejné. Povídám vám, pane, pro to přesvědčení musil bych jít do pekel!«
- 15 Judas se zamyslí. Tři rýhy vystoupily mu na čele. Oči mu náhle se rozsvítily, an dotknuv se čela pravil:
»Už bych věděl. — Myslíte skutečně, že jste všude byl?«
- 20 »Ach ano.«
Tu se usmál podivně a postavil tiše, jakoby na stříbrném podnose, tato slova:
»Byl jste na severní točně?«
- 25 Lucy se rozchechtala. Zlobně a podrážděně, neznámý už dost dlouho odtahoval ji a Tomáše od sebe. Začínalo to být nebezpečné.
»Severní točna? Jsou nalíznutej, starý pane! Komupak by to napadlo, — severní točna!«
- 30 Ale slova Judasova přeřízla začmouzené ovzduší bílým ostřím a zůstala trčeti uprostřed něho jako zařatá sekyra. Tomáš představil si náhle nesmírnou plošinu ledu, bílou, bílou na všechny strany. V srdci pak se mu probudilo cosi nezvyklého, neboť dlouho už nevyrostl mu v očích obraz tak jasný, čistý a určitý. Až se lekl. Protože byl orthodoxní nevěřící, potlačil vše násilně, zašklebil se, a stydě se za svoji slabost, zasykal:
»Kuš! — S čím to na mě jdete? Což jsem nějaký zel-

ňátko, abyste mi povídal pohádky? Takové žvanění se zde zapovídá, protože je to jenom žvanění.«

»Myslím to zcela vážně,« zněla odpověď. »Byl jsem dnes ráno v najímací kanceláři a setkal jsem se tam s Mikkelsenem. Je to můj starý kamarád z lovu velryb. 5 Halo, Mikkelsene, co děláš? povídám. On na to: Jedu daleko, starý brachu. Pojeď s sebou! Právě potřebujeme takového chlapíka. A kam? ptám se znovu. Tu mi vyprávěl, že se dal zapsat do výpravy kapitána Nordkissena a že jede na severní točnu. Vráti-li se, že dostane pěkné peníze. 10 Shání ještě třináctého a nemůže ho najít. Víte, málo lidí se teď na to nachytá, když tři výpravy po sobě tam zůstaly. Přesto bych se dal s nimi, ale mám teď dobrou práci. Já se o život tak nebojím — a pak — tam se dá ledacos uvidět. Vy se o život také nebojíte, protože říkáte, 15 že za nic nestojí. Doporučím vás tedy zítra u Mikkelsena. Neuškodí, namluvíte-li mu, že jste už byl v Gronsku nebo něco podobného. Chcete?«

To byl trochu prudký útok na Tomáše. Ano nebo ne byly příliš jasné pojmy. Hledal něco mezi nimi, ale nemohl 20 nalézt.

»Jdete na mě trochu zhurta.«

»Ale lze o tom přemýšlet. Já myslím, že je to pro vás zcela přijatelné. Nebo při nejmenším lhostejné. Může to být pro vás dobrým lékem. Člověk kolikrát musí jít až na 25 kraj světa, aby našel, co mu schází.«

»Blbost!« křičela Lucy doopravdy dopálená. »Co by tam, prosím vás, dělal? Má nalítnout na nápady ožralého chlapa? Zmrznout v ledu? Nevrátit se? Tady si najde ledu i smrti dost, — bude-li chtít. — Že nikam nepojedeš, 30 Tome?«

Kryštof Judas se však zaškaredil, což přes celý večer ještě neudělal. Chytil Lucy za ruku, praštil s ní o hranu stolu, a nahnul se těsně k jejímu obličejí, zahučel:

»Když se muži umlouvají, mají ženy mlčet! To říkal 35 starý Rudge, kormidelník na lodi Washington. A je to pravda.«

Lucy ztichla do vzteku. Nemohouc jinak jednat proti tomuto muži, jehož pěsti připomněly jí zákon, který celý život jí učil a proti němuž celý život sama bojovala, — vyplázla na něho aspoň jazyk. Potom upjala
5 všechnu pozornost k Tomášovi. O toho se jí jednalo. Lehce trouc se nadry o jeho loket, dýchala mu do tváře: »Ne, ne, Tome, že ne!« Ale on odsunul ji jako dopitou sklenici a hleděl dále ztrnule před sebe. To, co viděl, nerostlo před očima, ale za nima. Proto nebyl to zpusťlý
10 lokál, kotel špíny, ssedlina všech barev, ale nesmírný bílý pás, tichá linie od obzoru k obzoru, jediná barva v nahé čistotě — severní pól. Ne nesmyslná smíšenina, ale harmonický sklad; něco pevného, tvrdého, co se dalo chytit, když člověk potřeboval. Ať jakkoli se přemáhal,
15 obraz stále mu vyrůstal ze zemdené hlavy. Rozhodnout se však přece bylo těžko. Deset posledních let žitých v setrvačné nerozhodnosti pověsilo se naň tíží olova. Je všecko jedno, říkal starý hlas v hrudi Tomášově a on, mechanicky poklepávaje na stůl sklenicí, neměl, co by
20 odpověděl.

»Ano či ne?« znovu tázal se Kryštof.

Tomáš zavrtěl hlavou, nebo spíše něco jí zavrtělo. Jako by hospoda měla ruce a brala do nich hlavy svých hostů, aby kývali nebo odpírali dle jejího přání. Neboť tato
25 hospoda byla neúprosná jako hodiny a zolovnatělé mozky mužů byly jí kývadlem času.

»Nemyslím, že by se tím něco změnilo,« řekl Tomáš, »je to všude stejné. Je to všude na svini.«

Lucy se k němu přilísila jako pohlazená kočka. Brala to
30 za své vítězství. Zнала dobře muže a jejich těla a místa, která se dají snadno na nich otevřít. Útočila na ně svými prsty, které se křivily žádostivostí a přece byly drátovité jako paklíče. Tomáš nepozoroval, že se ho drží. Poznal až, — že náhle se ho pustila a zachvěla se.

35 Zvedl hlavu a uviděl — Annu. Stála ve dveřích ve svém strakatém šátku a pátravě se dívala. Byla asi trochu opilá, protože se nakláněla z nohy na nohu a škytala. Spatřivši

Tomáše, přiblížila se pomalu k němu a na její utahané tváři objevil se vztek.

»Už jsi se nachlastal?« ptala se namahavě. »On si chlastá a já jsem měla práci. On si chlastá a já ho čekám venku na ulici. A má hosty — hosty —« 5

Vztekle přejela očima Lucy a neznámého jí Kryštofa. Potom prudce rozkázala Tomovi:

»Pojď domů, — spát!«

Lucy dopálená, že ze všech stran se proti ní spikli, přitiskla se znovu k Tomášovi a ostře zašeptala: 10

»Nechod s ní! —«

Anna se na ni podívala a zakřičela:

»Běž od něho, couro! Ten ti nic nezaplatí!«

»Nech si to!« odsekla jí Lucy.

»Dáváš mu žrát a necháváš ho u sebe spát?« ptala se jí 15 důrazně Anna. »Ne, — teda ho nech, sic tě přetáhnu. Rozumíš? Tomáši, pojď!«

Tomáš unaveně vstával.

»Ty jdeš?« ptala se Lucy.

»Bude to lepší.« 20

»Proč bys chodil? Všecko je jedno a všude je to stejné,« odpovídala Lucy, lstivě ceníc zuby.

Tomáš uslyšev vlastní slova z jejích úst, — znovu usedl.

»Nepůjdu dnes s tebou,« — řekl tiše Anně, nedívaje se na ni. 25

Anna vzkypěla. Ona, která od devíti hodin až do teďka musila se změnit v balík masa, aby mohla procházeti z rukou do rukou, — potřebovala strašlivě dopřáti si sama toho, čeho na ní dopřávali si mužové dnešní noci. Byla 30 otrokem a proto, aby se očistila, nestačilo jí býti ženou, — musela býti otrokářem. Aby se křivda narovnal, přehazuje se přes spravedlnost. Anna obořila se na Tomáše.

»Že dnes nepůjdeš, ty svině? Dnes ne, — ale zítra ano, že? Až tě tato vyhodí? Ale tak to nepůjde. Zde mám trochu slova já. Kdo tě živil tři roky? Nezaplatila jsem si 35 tě celého až nadosmrti? Pojď!«

Chytla ho za ruku a táhla.

»Chichichi!« písklavě smála se Lucy. »Není nic dobrého ani zlého, ale je něco pitomého a něco zbabělého, Tomáši!«

Tomáše ta slova bodla. Vzepřel se Anně.

5 »Pust mne!«

»Ne!«

Tu se obrátil k ní, a rozmáchnuv se volnou rukou, udeřil ji ze všech sil do tváře. Anna ho pustila, zamrkala očima a padla na kolena.

10 Tři dělníci z doků, kteří seděli ještě v koutě, podívali se kalnými očima na ni a jeden z nich znalecky poznamenal: »Ta ji chytila, — potvora ženská.« Potom se zase obrátili ke svým sklenicím.

Anna se zvolna zvedala. Hlava se jí točila a nohy nemohly se opřít. Alkohol, který byl v ní, proměnil se políčkem v bolest. Neviděla před sebe, cítila jen, že se kymácí. Hnus, špína, bolest a ponížení, které plnily jí břicho a srdce, vystoupily jí až do krku. Křičela, jako by se dusila:

20 »Tak — tak — a mně! To za všechno, co jsem mu udělala, — potvora! Nebýt mne, — byl by zdechl jako pes. Zabij mne, svině vycákaná, — zabij mne za to všechno!«

»Měj mne ráda!« zasykal Tom, zvedaje se, aby odešel. Sbíhali se totiž z okolních místností nejpozdnější hosté, jeden dokonce se sklenicí, ze které chvílemi připíjel.

25 »Měj mne ráda!« řvala Anna skoro bez sebe, — »teď mně řekne: Měj mne ráda!« A obracejíc se na všechny, aby to slyšeli, divoce rozkládajíc rukama, volala:

30 »Vidíte ho, — ten u mne spal po tři roky. A co spal, — to by nic nebylo, — mohla bych spát s každým chlapem. — Ale on si myslil, že ho mám ráda. Že z lásky mu strkám peníze a žrádlo do chřtánu. Věřte mi, — já jsem to poznala, — i když mne bil, když chodil s jinými, vždy si to myslel, bestie, — a těšil se tím. Neměl mne rád, ale myslil si, — ona má ráda mne. Těšil se tím a já jsem mu to někdy říkala. Věřil. Dělal mu to dobře a já jsem si tu jeho dobrotu dopřála.«

Anna se rozesmála hystericky.

»Hlupák, pitomec, jelimán! Podívejte se na mne! Vypadám, že bych mohla mít nějakýho mužskýho ráda! Mohu? Lhala jsem mu to všechno. Přísahám. Proč? Protože mně to dělalo dobře, když si někdo myslí, že ho mám ráda. Že ho mohu mít ráda, já Anna Vichová, knížka číslo 805! On mi věřil. On šel na lep. Proto byl u mne; ne že jemu, ale mně bylo dobře. Dyť tys byl můj špás,« volala na Tomáše, připlíživši se k němu na kolenou. »Můj špás, špás holky z ulice. Kupovala jsem si tě, jako si kupují chlapi mne. Abych sama nebyla sviní, ale abys jí byl i ty. Abych byla jednou já navrchu, ty lumpe! A tady máš peníze — ještě dnes — sežer si je. Ty jsem si na tebe vydělala — za ty jsem si tebe kupovala!« řvala chraplavě, házejíc mu pod nohy cáry bankovek.

Přiběhl majitel lokálu, žid. Společně s domovníkem zvedli Annu a vytáhli ji z místnosti. Potom ji vyhodili na ulici. Její opilý hlas doléhal ještě odtamtud.

Kryštof Judas po celou tu dobu seděl beze slov. Chvillemi jím zaškublo, snad chtěl sám zakročit, ale vždycky se přemohl. Teď však, když bylo po všem a mezi zbylými zavládlo trapné mlčení, prolomil je první:

»Zaplatíme a půjdem.«

Lucy, — netajíc se ješitnou radostí nade vším, žďuchla Toma do žeber a řekla úlisně, špulíc rty:

»Ty ke mně, — bobečku!«

Tomáš jí však neodpověděl. Zaplatil útratu a vyšel společně s Kryštofem. Lucy vyběhla za nimi. Před východem z nálevny oba muži stanuli a podali si ruce.

»Přijdu zítra v deset hodin do najímací kanceláře,« pravil Tom. »Ohlaste mne, — pojedu.«

»Dobře,« odpověděl starý.

Potom se rozešli. Lucy běžela za Tomem, chopila se ho pod paždí. Ten však strhl s odporem její ruku a zahučel: »Táhni!« A Lucy, stvoření nechápající, zmatené a náhle nesmírně samotinké v tomto šedivém městě, — zůstalo stát pod lucernou, aby nabídlo své služby někomu, kdo jich ještě tak pozdě v noci může potřebovat.

